

ч. 2 (214) 2024

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ЖУРНАЛ
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ
ТА ІНФОРМАЦІЇ

— ” —
ВИКОНУЙТЕ КРАЩЕ СВОЮ РОБОТУ,
ВЕЛИКОГО БАЖАЙТЕ.
ЗАКИНЬТЕ СВОЇ АМБІЦІЇ,
БОГА Й УКРАЇНУ ВИСУВАЙТЕ
ЯК ПРОВІДНУ ІДЕЮ НАШОГО ЖИТТЯ,
ДУМОК І ДІЛ. ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:
ЗЛО ДОВГО ТРИВАТИ НЕ МОЖЕ.

*Йосип Сліпий, предводител
Української греко-католицької Церкви*

Світлина з фотоархіву Миколи Озарка

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

PLASTOVY SHLIAKH

Реєстраційне свідоцтво KB №2821 від 12 грудня 1996 року.
Видається щоквартально
© Видає Головна Пластова Булава. Відповідальний за випуск —
пл. сен. Юрій ЛЕСЬКІВ

2 (214) 2024

пл. сен. Юрій ЛЕСЬКІВ
ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

РЕДАКЦІЯ:

пл. сен. Любомир ОНИШКЕВИЧ
пл. сен. Лариса ОНИШКЕВИЧ
СПІВРЕДАКТОРИ

ст. пл. Тетяна ЛУЩЕНКО
АДМІНІСТРАТОР В УКРАЇНІ

пл. сен. Павло ГРИЦИНА
АДМІНІСТРАТОР У ПОЛЬЩІ

пл. сен. Ольга СВДІЗІНСЬКА
МОВНИЙ РЕДАКТОР

д. і. н. Андрій СОВА
пл. прият. Лідія ЧИР
пл. сен. прих. Ганна ГРЕЧИШКІНА
ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЇ

пл. сен. Роман БІЛИНСЬКИЙ
АДМІНІСТРАТОР

ст. пл. вірл. Марічка ПАВЛИШАК-ЗАДОРЖНА
МИСТЕЦЬКЕ ОФОРМЛЕННЯ

АДРЕСИ АДМІНІСТРАЦІЇ

В УКРАЇНІ:
Пластовий шлях, Тетяна Луценко
а/с 104, м. Київ, 04111, Україна
luchtchenko@gmail.com
В ДІЯСПОРІ:
Plastovy shliakh, Roman Bilynsky
1756 Flintville Road, Delta, PA 17314-9163
573-337-9065, plastovshliakh.roman@gmail.com

АДРЕСИ ДЛЯ ЛИСТІВ

В УКРАЇНІ:
Пластовий шлях, Юрій Леськів
вул. Зелена, 4, м. Самбір
Львівської обл., 81400, Україна
тел. 067-921-7012
plast.shliakh@gmail.com
В ДІЯСПОРІ:
Plastovy shliakh, L. Onyshkevych
5842 Wyndham Circle, #105 Columbia, MD 21044
tel. 410-740-1323
onyshlub@gmail.com

Статті, підписані прізвищем, псевдонімом, ініціалами автора, відбивають погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу і не конче є офіційною позицією організації Пласт.

Редакція застерігає за собою право виправляти мову, стиль, а часом скорочувати надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи, які, на думку редакції, могли б бути для когось образливими. Використання матеріалів, в тому числі й ілюстрацій, є дозволене за умови посилання на журнал «Пластовий шлях».

Просимо читачів вчасно повідомляти про зміни адреси у відповідні адміністрації. Журнали, які повернулися не з вини адміністрації, висилатимемо вдруге на нову адресу тільки за додаткову платню.

© ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ №2 (214) 2024
З усіма питаннями щодо поширення журналу звертатися в редакцію. Електронна пошта: plast.shliakh@gmail.com

На першій сторінці обкладинки: для новацтва чар пластування лише починається. Львів, 13 квітня 2024 р. Фото Романа Балука

ЗМІСТ

ВІД РЕДАКЦІЇ

5 **Юрій Леськів**
Знаковий період пластової історії

ОФІЦІЙНЕ

6 **Андрій Ґеник-Березовський, Оленка Бондар**
Світова програма Пласту «Обмін виховниками»

7 **Мирон Спольський**
Голова ГПБ — про обмін виховниками

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

8 **Софія Витівська, Христина Перцак**
«Пласт — це світова родина, яка працює разом...»

13 **Христина Качмарик**
«Рутенії»: цікава історія, активне сьогодні

18 **Ольга Свідзинська**
Відзначення річниці Пласту в місті його заснування

20 **Євгенія Вірлич**
Як розвивався скавтський рух у Херсоні...

22 **Ярема Полатайко**
Пам'ятаймо про Героїв

23 **Ольга Муха**
Андрій Жолоб: «Будьте твердимми...»

ПЛАСТОВА КОЛЕКЦІЯ

25 **Андрій Пилох**
У Львові вшанували пам'ять Блаженнішого Любомира Гузара

НАШІ ІНТЕРВ'Ю

26 **Юрій Леськів**
Якщо ст. пл. Оленка Бондар мріє про домівку Пласту в Парижі — вона обов'язково буде!

ПЛАСТОВІ ЮВІЛЕЇ

34 **Андрій Василик**
Про минуле і теперішнє українського Пласту в Аргентині

37 **Марина Довженко**
«В Пласті росте новий люд»: новакування в умовах війни

ВІЙНА

40 **Юрій Леськів**
Юрій Житлов.
Пластун, який зустрів перші постріли цієї війни

ПЛАСТОВА ІСТОРІЯ

45 **Оля Чмола**
Про засновників 1-го курня УПС

ПЛАСТОВА КОЛЕКЦІЯ

48 **Андрій Сова**
Печатка 36 куреня ім. Людмили Старицької-Черняхівської

ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

50 **Олесь Юрченко**
«При ватрі» пл. сен. Андрія Спеха

ПЛАСТОВІ ПОСТАТІ

52 **Юрій Юзич**
Антін Хмарук — організатор ОУН в Берестейщині

НА ВІЧНУ ВАТРУ

54 **Юрій Коцько**
55 **Андрій Ткаченко**
56 **Сергій Коновал**
57 **Андрій Боднарчук**
58 **Володимир Третяк**

пл. сен. Юрій Леськів, СМ
ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

ЗНАКОВИЙ ПЕРІОД ПЛАСТОВОЇ ІСТОРІЇ

На роздуми про теперішній період у розвитку Пласту наштовхнула праця над минулорічними і цим числом журналу. Маю на увазі матеріал, який надходить до редакції. Кожного разу, коли триває робота над «Пластовим шляхом», відчуваємо, чим живе наша організація, яким здобуткам радіє і які перешкоди, труднощі долає. Що ж цього разу?

Порівняно тривалий час розповідаємо і далі вестимемо мову про розвиток пластової організації в краях Європи. Щоразу частіше тут чи там читаємо про створення нових осередків, формування крайових організацій. Ось наприкінці квітня цього року голова ГПБ із захопленням сповістив на своїй сторінці у Facebook про чергову важливу пластову зустріч: «Рим, ви були на висоті!» Пл. сен. Мирон Спольський мав на увазі успішно проведений черговий дошкіл виховників та виховниць УПН і УПЮ. До «вічного міста» з'їхалися друзі і подруги з країв, де пластова організація має давнє коріння, а також із зовсім новеньких, а організувала все Булава пластових груп ГПБ.

У контексті розвитку організації згадаймо про попередні знакові періоди пластової історії. Без сумніву, це повоєнний час. По завершенні Другої світової війни з теренів Німеччини по різних країнах і континентах розлетілася велика пластова родина. Добре підготовлений перед тим ґрунт (маю на увазі рішення наших провідників, чітко визначені діячі Пласту з довіреними їм повноваженнями) не лише вплинув на створення міцних крайових організацій у США, Канаді, Австралії, Великій Британії, Аргентині, а й дозволив у майбутньому зберегти єдність і єдність Пласту у вільному світі.

Далі — відновлення Пласту в Україні? Ні, згадаю не цей період, а похідний від нього. Кінець 1990-х і початок 2000-х років став ще одним знаковим періодом. Пластова організація на рідних землях із західноукраїнської почала зростати до всеукраїнської. Це, між іншим, спільна праця багатьох: і діяльність пластунів діаспори, не менш завзята — пластового середовища України. Не забуваймо про внесок на цьому шляху поодиноких провідників, а серед них — Начального Пластуна д-ра Любомира Романкова. Фонд його імені й особисті кроки теж неабияк

допомогли. Пригадуємо: саме тоді почали діяти пластові регіональні команди й округи.

Що ж тепер? Наші наступники згадуватимуть про 2020-ті роки як про час, коли пластуни в Україні діяли в умовах важкої війни (боротьба на фронті, волонтерство, виховна діяльність), а пластуни діаспори — всіх без винятку країв — невтомно трудилися, щоб різносторонньо допомагати Батьківщині. Але говоритимуть не тільки про війну.

Без сумніву, йтиметься про ще один знаковий період пластової історії — поширення організації великою кількістю країв Європи. На перший погляд, може здаватися дивним, але до цього спричинилося саме воєнне лихо в Україні. Те, що здавалося неможливим для здійснення у 1980-му чи 1995 році, стало реальним у 2024-му.

Така особливість в нашій історії не вперше. Наприклад, у 1970-х роках у США, Канаді чи Австралії теж ніхто з пластунів не міг і мріяти про участь у мандрівному таборі «Стежки культури» в 1991-му, у ще не зовсім вільній від російської окупації Україні (ще в СРСР), а так сталося.

—”—

**ЩО Ж ДАЛІ? ПІДТРИМУЮЧИ УКРАЇНУ —
ЦЕ НАШЕ ГОЛОВНЕ ЗАВДАННЯ —
НЕ ЗАБУВАЙМО ПРО УНІКАЛЬНИЙ ШАНС,
ЯКИЙ НАМ НАДАЛА ІСТОРІЯ.
ЦЕ УТВЕРДЖЕННЯ ПЛАСТУ В ЄВРОПІ.**

Сьогодні ми ще не знаємо, як саме щоразу більша пластова родина Німеччини, Польщі, Франції, Австрії, Словаччини, Чехії, Данії, Бельгії, Еспанії, Кіпру, Норвегії, Італії, Португалії, Латвії та інших країв вплине на пластовий рух у світі, але вже зрозумілим є: це буде доволі потужний вплив.

Тому підтримаймо нові пластові краї Європи, наскільки це є можливим: порадами, літературою, особистою участю у таборах чи вишколах... У всьому, в чому тепер існує потреба. Європейський пластовий дім надійно збудуємо і повноцінно облаштуємо тільки разом.

Під час 21-х Зборів КУПО.
Околиці Варшави, 16 листопада 2023 р.
Фото Андрія Зварича

конференція українських пластових організацій

Австралія – Австрія – Аргентина – Великобританія – ЗСА – Канада – Німеччина – Польща – Україна
Словаччина – Іспанія – Франція

СВІТОВА ПРОГРАМА ПЛАСТУ «ОБМІН ВИХОВНИКАМИ»

У 2017—2018 роках розпочався справжній бум у розвитку пластового руху в Європі, що проявився у створенні більше 15 нових пластових груп та безлічі осередків у вже існуючих краях, збільшенні членства та поживленні пластової таборової активності.

Саме тому у 2020 році постала ідея програми таборових обмінів, що сприяла б мобільності виховників між таборами, що потребували підтримки у кадрах, та одночасно для обміну досвідом та новими ідеями.

Проте через ковідні обмеження цю програму не вдалося втілити одразу, вона була відтермінована до 2021—2022 року, коли обмеження трохи пом'якшилися.

Навесні 2022 року, після початку повномасштабної війни Москви проти демократичної України, багато українців прибуло до Європи. Серед них було багато представників нашої пластової молоді, які долучилися до розбудови існуючих пластових груп та осередків або творили нові. Потреба молоді провадити далі пластове самовиховання як ніколи була на часі. Елементом такого самовиховання є організація пластових таборів. Завдяки власним ресурсам, а подекуди завдяки місцевим скавтським організаціям, пластові групи та краї Європи у 2022 році змогли організувати безліч літніх таборів для новачків та юнацтва.

Звісно, що збільшене членство УПН та УПУ у результаті переміщення навесні 2022 року, а отже, і

більша кількість таборів та учасників у Європі, означало також підвищену потребу у виховниках. Щоб допомогти у проведенні програми, необхідно було звернутися до всіх пластунів у світі, щоб знайти достатньо виховників на ці табори. А особливо криза проявлялася у нестачі виховників чоловічої статі.

Повномасштабна війна Росії проти України підсилила потрібність та корисність програми «Обмін виховниками» при Головній Пластовій Булаві (ГПБ). Пленум ГПБ (всі голови крайових старшин разом із ГПБ) створили програму, щоб виховники з цілого світу змогли подаватися на табори поза своїм краєм. Відібрані виховники, завдяки фінансуванню країв і пластових груп, що їх відсилали та приймали, а також ГПБ, мали нагоду допомогти на конкретних таборах і пізнати нових друзів.

Програма успішно відбулася влітку 2022 року і повторилася у 2023 році. У 2024 році ми знову оголошуємо цю програму обміну і заохочуємо пластунів-виховників податися на табори поза своїм краєм (і пластовою групою), таким чином розширити свій світогляд та принести нові ідеї та досвід у свої пластові осередки.

Невдовзі у КПСах і Булаві Пластових Груп, у соцмережах з'являться списки таборів та інструкції, як зголоситися на ці табори.

Збирайте ваш таборовий виряд і будьте готові до непересічних пластових пригод!

*пл. сен. кер. Андрій Генник-Березовський, V,
ст. пл. Оленка Бондар, ЛМ*

ГОЛОВА ГПБ – ПРО ОБМІН ВИХОВНИКАМИ НА ПЛАСТОВІ ТАБОРИ

Перебуваємо на порозі пластового літа. Запроцювала програма «Обмін виховниками». Про це й ведемо мову з головою Головної Пластової Булави пл. сен. Мирном Спольським, ВБ.

— Друже Мироне, пластуни Європи організують табори, запрошують до себе членами проводів і булав пластунів різних країв. Які Твої думки з цього приводу?

— Така програма зараз для Пласту критично важлива. Адже це об'єднує пластові організації в цілому світі. Виховники приїждять з різних країн — від Австралії до США і Канади. Вони передають свої пластові знання. З іншого боку — переймають досвід країв, куди прибули таборувати. Так є: щось привозять, а певний досвід отримують. Це вкрай важливий момент. Він допомагає об'єднанню і говорить про те, що ми є однією організацією, яка працює в різних краях. Кожна країна, навіть українські області — це власні традиції, деяка мовна відмінність, діалект, але Пласт залишається одним: це добрий показник, що ми всі є українцями, незалежно від країни, в якій живемо.

— КПС України запрошує пластунів діяспори брати участь в якості членів проводу і булав у таборах в Україні. Чи Ти як голова ГПБ заохочуєш членів УСП та УПС різних країв влітку таборувати в Україні? Наскільки це безпечно?

— Є певні регіони України, які можна вважати безпечними. Якщо ми дотримуємося того рівня безпеки, який вимагається, то пластуни з-за кордону можуть приїздити. Таборування відбуватиметься там, де не було мінувань, ракети чи дрони не прилітають.

В Україні є області, в яких порівняно рідко звучить повітряна тривога. У Львівській, Тернопільській, Івано-Франківській, Рівненській, Волинській областях не мало би бути проблем з точки зору безпеки.

Для членів булав і проводу таборів з країв діяспори теж є дуже важливим відчуття, що діється в Україні. Як виховники вони краще розумітимуть емоційний стан дітей, які кожного дня живуть з усві-

домленням, що в Україні триває війна. Одна справа — виходити у тій чи іншій країні на антивоєнні демонстрації, займатися волонтерством чи працювати з політиками, що є важливо, інша — комунікація з дітьми, які війну відчують постійно.

— Пласт у світі продовжує діяти у специфічних умовах. Організація таборового процесу — це лиш одна зі складових. Які тенденції Ти відчуваєш на третьому році російського повномасштабного збройного вторгнення в Україну?

— Існують труднощі з кількістю виховників: їх бракує. В процесі підготовки чи проведення таборів, які відбуваються в кожному краї, це теж відчувається. До прикладу, у Північній Америці, де наша організація зросла чисельно, бракує виховників. Маємо розвиток Пласту в Європі. Адаже майже шість мільйонів українців вимушено покинули власні домівки і вирушили за кордон. Тут також не вистачає виховників. Такі ж проблеми існують в Австралії. Там докладають зусиль, щоб повернути до виховництва сеньйорів. В Австралії відбувається зближення нової і давнішої хвилі еміграції, росте число осередків і загалом чисельність Пласту. Між іншим, у грудні плянну відвідати цей край і особисто побачити та відчуття процеси, які там відбуваються.

Зараз спостерігаємо, що старша діяспора українців зувалася, віддає дітей до Пласту. Від того, зрозуміло, зростає потреба у виховниках. Ми організуємо вишколи, боремося з проблемою, яка виникла.

Зараз маємо схожу ситуацію, як після Другої світової війни. Українці мігрують. Є надія, що за таких умов існуючі і новостворені осередки Пласту в багатьох країнах зміцніють і діятимуть постійно. Для цього тепер створюємо умови.

З іншого боку, Пласт в цілому світі проводить вишкільні програми онлайн та офлайн для збільшення кількості виховників для всіх уладів. Ці програми є успішними. Ми збільшуємо кількість виховників, що дозволяє Пласту надалі розвивати свою діяльність в кожній країні.

**«ПЛАСТ - ЦЕ СВІТОВА РОДИНА, ЯКА ПРАЦЮЄ РАЗОМ ЗАРАДИ МАЙБУТНЬОГО УКРАЇНИ»:
РЕЗУЛЬТАТИ СПІЛЬНОЇ ПРАЦІ У 2023 РОЦІ**

ст. пл. СОФІЯ ВИТІВСЬКА, ЧОК,
PR-менеджерка КПС України,

ст. пл. вірл. ХРИСТИНА ПЕРЦАК, ЧХ,
менеджерка комунікацій КПС України

Пласт в Україні продовжує розвиватися попри усе, забезпечуючи розвиток дітей та молоді для майбутнього України. Пліч-о-пліч з усіма пластунами світу продовжуємо боротися за нашу Батьківщину та можливість її подальшого існування та розвитку.

1. У 2023 році КПС України підтримала 2237 пластунів-захисників
 2. Перше таборове літо пташат
 3. Пластові намети гармонійно доповнюють неперевершений пейзаж
 4. Черговий гурток за приготуванням обіду
 5. На скелях Тустані
 6. Таборова брама у виконанні юначок
- Світлини з фотоархіву КПС України

РЕЗУЛЬТАТИ СПІЛЬНОЇ ПРАЦІ У 2023 РОЦІ ПЛАСТУНІВ ПО ВСЬОМУ СВІТУ

Кількість пластунів у цифрах
в Україні

10 083
пластуни в Україні

2 266
дорослих волонтерів виховують
молодь, яка розвиватиме
майбутнє України

7 817
дітей зростають і
розвиваються в Пласті

530+
пластунів захищають
Україну

Загальна сума допомоги
від пластунів діаспори у
2023 році становить

6 902 287 гривень
(коштами)

і ще сотні тисяч доларів
(товарами)

Друзі, дякуємо за
єдність і підтримку!

Бельгія: пластун-волонтер допомагає приготувати >
чергову гуманітарну допомогу Україні

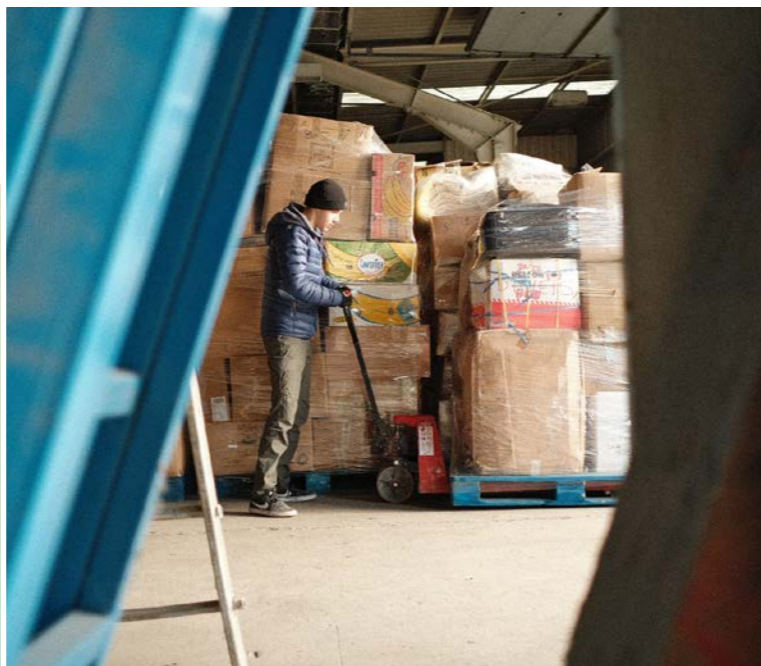
Новачтво під час добродійної акції в Бельгії >

«ЗУСИЛЛЯ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ТИХ, ХТО ОБОРОНЯЄ УКРАЇНУ ТА ПОСТРАЖДАВ ВІД ВІЙНИ, ТВОРЯТЬ ЗМІНИ»

За час повномасштабного вторгнення за підтримки пластунів діаспори, благодійників, партнерів Пласт надав допомогу пластунам-захисникам і постраждалим українцям на суму понад 920 мільйонів гривень.

У 2023 році КПС України підтримала 2237 пластунів-захисників та їхні родини на суму 16187116 гривень. Висловлюємо вдячність пластунам США, Бельгії, Австралії, Великої Британії, Латвії, Польщі, Франції, Швейцарії, Аргентини, Китаю, а також ГПБ за те, що допомагаєте рятувати життя наших друзів і подруг на передовій.

«Кожної неділі від початку повномасштабної війни ми проводимо мітинги та інші заходи, де збираємо жертви. Коляда принесли більше 9000 євро. Насправді залучати кошти стало важче, у людей менше ентузіазму. Але ми — одна пластова родина, тому маємо підтримувати одне одного попри все», — говорить Оксана Сенічак з Бельгії.

На підтримку сімей загиблих пластунів та поранених пластунів спрямовано 1170565 гривень. Дякуємо пластунам Канади та Австралії і ГПБ, які системно долучаються до допомоги.

Також 502302 гривні спрямовано на гуманітарні цілі. Дякуємо пластунам Франції й Австралії за надану гуманітарну підтримку. Завдяки вашим зусиллям українці на прифронтових територіях мали допомогу у найкритичніші моменти їхнього життя.

«Пласт — це світова родина, і ми завжди готові підтримати своїх земляків. Навіть на великій відстані від України ми залишаємось вірними принципам допомоги. Розуміння та оцінка того, що потреби в Україні постійно змінюються, є ключовим фактором для розробки програми, яка розвивається та залишається актуальною. На жаль, у декого настала втома, адже на перше місце виходять проблеми власного життя. Але наша мотивація допомагати Україні непохитна», — каже Христина Кметь, голова КПС Австралії.

^ «Наша мотивація допомагати Україні непохитна», — Христина Кметь, голова КПС Австралії (перша праворуч)

Взимку ми передали різдвяні пакунки 260 дітям-пластунам, які найбільше постраждали від війни. Також ще 427 пластунів-захисників і пластунок-захисниць отримали різдвяну звісточку від пластової спільноти. Всього підтримка пластунів на фронті чи прифронтових територіях в часі Різдва сягнула 2234279 гривень. До збору долучилися пластуни Канади, США, Франції, Аргентини й Австралії. Спасибі за це: разом ми змогли подарувати і дітям, і пластунам-захисникам мить Різдва та підтримати їх у важкий момент.

«Пластуни по всій Канаді передавали донатції: залучали організації, продавали печиво, збирали кошти на Маланці. Хоч ми самі не можемо змінити хід подій, але докладаємо всіх зусиль для підтримки тих, хто обороняє Україну, хто постраждав від війни, і це творить зміни. Тому різними шляхами ми будемо підтримувати друзів-пластунів зараз і після перемоги.

√ В допомозі Україні не стоять осторонь і ці новачки з Канади

^ Коляда в Канаді. Збірка коштів на підтримку пластунів-захисників і пластунок-захисниць на фронті

Пласт Канади, як і решта вільного світу, вірить, що страждання війни закінчаться і добро переможе зло. Ми очікуємо, що наша спрямованість продовжуватиме змінюватися, щоб відображати потреби українців, і наші внески змінюватимуться паралельно. Коли повернеться якийсь вид нормального життя, ми очікуємо переорієнтувати наші зусилля на розвиток Пласту в Україні та в наших відповідних країнах», — вважає Дарія Горбай з Канади.

«НА ТАБОРАХ ВИСТАВИЛИ УКРАЇНСЬКІ ПРАПОРИ ЗА КОЖНОГО ПОЛЕТАЮЩОГО ПЛАСТУНА»: ВИХОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ І ТАБОРОВЕ ЛІТО

Попри всі труднощі Пласт продовжує роботу з дітьми й молоддю. В Україні діє 431 виховна частина (на рівні курінь, гніздо, гніздечко), понад 7000 дітей розвивається в організації (загалом це 10083 пластуни в Україні). Крім того, у 2023 році значно більше кандидатів серед юнацтва почали проходити програму ІІІ проби — 173 юнаки і юначки. Активна і відповідальна молодь прагне розвиватися, тож дякуємо кожному з вас за підтримку, за те, що маємо змогу творити українське середовище розвитку за будь-яких обставин.

Великим викликом залишається нестача виховників, черги на вступ до Пласту ростуть попри ті зусилля, які докладаємо: активно навчаємо та залучаємо дорослих свідомих українців до організації, а з цим зростає потреба проводити більше вишколів для нових членів. Для цього ми впроваджуємо мішані формати навчання — онлайн + офлайн.

Надзвичайно важливим завданням для Пласту України є забезпечити таборове літо для дітей і молоді навіть у часі війни. Для цього частину таборів організуємо за кордоном, на скавтських базах. Суттєвою підтримкою в цьому стали пластуни діаспори, що допомагають налагоджувати зв'язки зі скавтами.

Спільними зусиллями у 2023 році ми організували 191 літній табір для 6135 дітей. Із них 30 таборів для 947 учасників відбулося за межами України: у Литві, Польщі, Швеції, Італії, Словаччині й Німеччині. Надсилаємо велику вдячність пластунам США і Канади, які фінансово підтримали організацію таборів за кордоном для дітей з України.

«Цього літа на таборах виставили українські прапори за кожного полеглого пластуна в усіх наших оселях в Америці. Це було дуже емоційно. Це не дає забути про наш обов'язок бути вірними Богові й Україні та допомагати іншим. Ми маємо мобілізувати наші сили в діяспорі й допомогти Батьківщині й українському народові. Сьогоднішні світові події відволікають увагу від потреб України та подальшої її підтримки. Захід втрачає почуття нагальності війни, сповільнюється темп фінансової та іншої допомоги. Але ми постійно пригадуємо про реальні потреби», — розповідає Андрій Козак зі США.

^ «Спільними зусиллями у 2023 році ми організували 191 літній табір для 6135 дітей...»

^ Українські прапори за кожного полеглого пластуна — на таборівій оселі «Писаний Камінь» (Огайо, США)

< Таборове літо 2024 розпочинається

Зараз ми вже готуємося до таборового літа 2024. Від осередків Пласту в Україні отримали інформацію про більш як 1700 дітей, батьки яких не мають фінансової можливості покрити участь у таборі. Це пластуни з прифронтових територій, внутрішньо переміщені особи, з сімей захисників і загиблих. Тож у часі ДППП з нагоди 112 річниці організації Пласт в Україні запустив збір коштів, щоб підтримати цих дітей. Сподіваємося, що спільно ми зможемо подарувати їм можливість поїхати на табір, продовжити розвиток за пластовою програмою і провести два яскраві тижні в оточенні друзів.

**ДЯКУЄМО ВСІМ ПЛАСТУНАМ,
ЯКІ ПОРУЧ З НАМИ ВИБОРЮЮТЬ
НАШУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ТА ДОПОМАГАЮТЬ
НАМ ВИХОВУВАТИ УКРАЇНСЬКУ
СВІДОМУ МОЛОДЬ.
МИ Є ВЕЛИКОЮ, ЄДИНОЮ СПІЛЬНОТОЮ,
ЯКА РАЗОМ РОБИТЬ І БУДЕ РОБИТИ УСЕ
МОЖЛИВЕ ЗАРАДИ УКРАЇНИ. СКОБ, ДРУЗІ!**

«РУТЕНІЇ»: ЦІКАВА ІСТОРІЯ, АКТИВНЕ СЬОГОДЕННЯ

ст. пл. вірл. ХРИСТИНА КАЧМАРИК, Rt
Світлини з фотоархіву куреня

^ «Рутенії» з курінним прапором. 2016 рік

Не треба слів — хай буде тільки діло!
Олена Теліга

ПРО ЗАСНУВАННЯ

На початку 1990-х років Пласт в Україні відродився і почав гуртувати довкола себе свідому молодь, яка хоче розвиватися у патріотичному дусі. У 1992 році утворився чоловічий курінь УСП «Вовча ліга», який організував такі заходи, як «Повстанська ватра», табір «Клич Лицарів» і цикл «Мудрість. Шляхетність. Відвага». На цих заходах, в тій атмосфері виростало багато юначок, які з часом стали старшими пластунками, почали й самі долучатися до організації разом із хлопцями.

— ” —

**ВРЕШТІ ВИНИКАЛА ІДЕЯ СТВОРИТИ
ДІВОЧИЙ КУРІНЬ, ЯКИЙ СПОВІДУВАВ БИ
НАЦІОНАЛЬНІ ІДЕЇ І СТАВ СЕСТРИНСЬКИМ
КУРЕНЕМ ДО «ВОВЧОЇ ЛІГИ».**

Взимку 2001 року курінь «Вовча ліга» організував дошкіл з практичного пластування для виховниць, який став майданчиком для створення куреня «Рутенія». Засновницями куреня стали Оксана Питель (тепер Заваденко), Марічка Питель (тепер Гап'юк), Інна Гоч із Тернополя та Оксана Ярошук (тепер Антимис) зі Львова. Довший час курінь існував лише у цих двох містах.

Рутенією у середньовічних латинських творах називали Україну, її синів — рутинями, а дочок — рутеніями. Рутенії, тобто українки, — дівчата вирішили, що це красива і водночас змістовна назва. Після того, як членкиня куреня здобуває шеврон, у пластовій документації після свого ступеня, імені та прізвища має право вказувати приналежність до куреня латинськими літерами — «Rt».

Символ куреня — срібна квітка едельвейса на чорному тлі в обрамленні червоної стрічки. Едельвейс — квітка, що росте високо в скелях, де іншим квітам і думки немає рости. У різних народів едельвейс символізує любов, відданість, відвагу. Едельвейс обрали символом куреня як втілення нашої життєвої позиції краси, ніжності та сили.

У курені є 5 ступенів, і їхні назви так чи інакше пов'язані з едельвейсом:

0-ий ступінь — «Зав'язь» (після написання заяви),
1-ий ступінь — «Чілога» (їх можна розпізнати за відзначкою срібного едельвейса на чорному тлі над правою кишенею однострою),

2-ий ступінь — «Білотка альпійська» (дійсні членкині куреня, отримують курінну хустку),

3-ій ступінь — «Шовкова косиця» (членкині отримують шеврон і мають право у пластовій документації вказувати «Rt» після свого імені),

4-ий ступінь — «Едельвейс» (срібний едельвейс на чорному тлі з'являється на хустці членкині),

5-ий ступінь — «Рутенія» (а тут має залишитися якась таємниця).

За кожною кандидаткою закріплюється куренем і Богом хрещена мати, яка дбає про гармонійне збагачення і особистісний ріст хрещениці.

Перед куренем завдання створити умови для гармонійного виховання дівчини та жінки (розумної, жіночної, лагідної, ніжної та витонченої, яка у разі потреби може бути рішучою, діяльною, відважною). Саме тому нашим ідеалом та патронесою стала Олена Теліга.

Пріоритетними напрямками нашої діяльності є сприяння всебічному вихованню молоді, основаному на національній свідомості та патріотизмі, вірі в Бога, ідейних засадах Пластового Закону; гармонійний розвиток особистості та формування активної громадської позиції членок куреня та його вихованок; формування поглядів молоді щодо належного місця жінки в суспільстві та родині; плекання, збереження та розвиток українських народних традицій, обрядів, звичаїв; самозарядність у практичному пластуванні та суспільстві як один із способів удосконалення особистості.

ГАСЛО КУРЕНЯ:

**«ТІЛЬКИ ТИМ ДАНА ПЕРЕМОГА,
ХТО Й У БОЛІ СМІЯТИСЯ ЗМІГ»
(ОЛЕНА ТЕЛІГА).**

Пісня куреня укладена на вірш «Відповідь» Олени Теліги.

17 червня 2006 року курінь отримав статус підготовчого, а 12 вересня 2009 року йому надано число 12. 19 квітня 2015 року відбулася посвята прапора куреня УСП. 29 жовтня 2020 року утворився осередок (скеля) у Канаді. 20 березня 2021 року курінь УПС отримав число 48. 5 січня 2024 року утворився осередок (скеля) у Швеції.

< «Рутенії» під час зустрічі-знайомства у Швеції.
Стокгольм, 16 березня 2024 року

< Під час мандрівки «Рутеній» Черкащиною, 2018 рік

< Посвята прапора куреня ч. 12 УСП «Рутенії»,
19 квітня 2015 року

ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

У 2002 році курінь «Вовча ліга» було розв'язано, і до 2014 року дівчата пластували і проводили заходи без свого братерського куреня. Впродовж того часу було зорганізовано табори «Клич лицарів» 2001, 2002, 2004 років, «Дух нашої давнини» 2004, «Рутенія» 2005; вишколи «Вживання та самозарядність» 2002, «Вишкіл з українських традицій» 2003, «Жодна монофігуральна дифузія не спроможна інтегрувати явище парадоксального мислення» 2005, «Майстерня успіху» 2010. Членкині куреня активно долучалися до організації крайових та міжкrajових таборів: «Говерля» 2006, 2007, «Школа булавних» 2006, 2008, 2009.

Від 2004 року курінь організовує крайовий змаг з пішого туризму «Осінній рейд» разом із куренем «Передові». Першою коменданткою із «Рутеній» була Аня Музала. А в 2020 році «Осінній рейд» відбувся паралельно на Київщині та Львівщині.

З початком Революції Гідності у 2013 році наші членкині брали активну участь у Майдані. Утворилася ініціатива виготовлення енергетичних батончиків, які виробляли, пакували і відправляли на фронт — спершу у малих кількостях, до кожного батончика вручну писали вірші, але потім масштаби збільшилися, рецепт вдосконалювався. Батончики виготовляли «Рутенії» у Львові, Тернополі та Києві. До сьогоднішнього дня під опікою Марічки Гап'юк у Тернополі ця ініціатива існує, дівчата систематично відправляють енергетичні батончики на фронт.

У Львові «Рутенії» відновили теренову гру «Листопадовий зрив», яку організують від 2014-го року до сьогодні.

У 2014 році було відновлено курінь «Вовча ліга», і наші курені знову почали активну спільну діяльність. Цикли вишколів «Мудрість. Шляхетність. Відвага» відбулися у 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 роках. Змаг «Лисоня»: 2016, 2017, 2018, 2019, 2021, 2023 роки. Табір «Клич лицарів»: 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 роки.

У 2019 році разом із «Вовчою лігою» організували вишкіл з піонірки «Бастіон» поблизу Кременчука. У 2021 році проведена зустріч-пам'ять «Гайдамацький хрест» в м. Лозова Харківської області.

Також у 2021 році почали цикл вишколів для юнацтва «СКОБ». Вишкіл «Обережно» почався 19 лютого 2022 року, а 24 лютого був вимушено зупинений і евакуйований через початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

У 2023 році «Рутенії» організували крайовий апробаційний вишкільно-андрівний табір для дівчат «Квітка скель». Цей табір покликаний допомогти дівчатам знайти свою силу, міць і ніжність. Провід табору обрав трьох українських жінок, життєві вибори яких стали втіленням основних ідей табору та елементів його програми. Олена Степанів — перша українська жінка-офіцер. Рішуча і непохитна, вона стала прикладом для всіх українців, взявши зброю до рук, щоб боротися і здобувати незалежність своєї держави. Чутлива та ніжна Олена Теліга — членкиня ОУН, поетка, громадська діячка. Виголошувала своє бачення ролі жінки в українському суспільстві, воювала словом та гідно дивилася в очі смерті. Марія Приймаченко —

художниця, яка є втіленням краси і мальовничості української душі. Її картини заворожують, інтригують, є прикладом «наївного мистецтва», хоча у своїх творах Марія заховала багато мудрости.

Зараз «Рутенії» готуються вже вдруге проводити цей табір, і провід, і учасниці вже з нетерпінням чекають на початок зголошення.

У 2024 році «Рутенії» провели вишкіл для своїх членкині «Rt Incognita». Це час, який всі могли провести із своїми посестрами по куреню, обговорити важливі теми на гутірці «Наша місія в часі війни» та майстерці «Збір FPV дронів», а також поринути у легенду 1930-х років, з відповідними гутірками і тематичними втрами.

Зараз «Рутенії» в Україні існують у Львові, Тернополі, Тернопільській окрузі, Рівному, Києві, Київській окрузі та Черкасах, і кожен осередок має свій улюблений захід, традицію чи табір.

Тернопільський осередок

До нього входять пластунки з Тернополя та Тернопільської округи. Дівчата займаються виховницькою і адміністративною діяльністю, є у провадах станиці та округи, організують КВДЧ. Їхньою найулюбленішою акцією є змаг «Лисоня» поблизу Бережан. Щорічно проводять писанкарство та виготовляють вітамінні батончики на фронт.

Львівський осередок

До нього входять пластунки зі Львова, Львівської та Рівненської округ. У цьому осередку також багато виховниць та зв'язкових. Традиційно проводять теренову гру «Листопадовий зрив» та «Шевченкіяду». Дівчата також долучалися до вишколу з картографії «Мандруй».

Київський осередок

До нього входять пластунки із Києва, Київської округи, Черкас та Ізюма. У 2018 році разом із Київською зграєю «Вовчої ліги» відновили акцію пам'яті Тараса Шевченка «Шляхами Кобзаря», яка розрахована на всі улади: пташат, новацтво, юнацтво, старших пластунів та сеньорів. Далі проводили «Шляхами Кобзаря» у 2019, 2020, 2021, 2023, 2024 роках.

У 2018 та 2019 роках «Рутенії» проводили Свята Юрія у станиці Бровари та Київській окрузі. Долучалися до організації та організували КВДЧ в Київській окрузі, Ізюмі.

Дівчата беруть активну участь в адмініструванні станиць, округ та краю. Зокрема, пл. сен. дов. Антоніна Прудко була вільним членом КПр України каденції 2019—2023 рр.; ст. пл. Вікторія Щербатюк — Крайова Булавна УСП від 2023 року і дотепер.

Також від 2021 року «Рутенії» проводять поряд з юнацькими таборами пташачі та новацькі табори. У 2021 році відбувся пташачо-новацький «Клич лицарів», а в 2023 — новацька «Квітка скель». У 2024 році також планується новацький табір.

ДІЯЛЬНІСТЬ У КАНАДІ

У 2018 році «рутенія» Таня Ірха переїхала до Канади, а в 2019 році на таборі познайомилася з канадською

пластункою Софійкою Головатою. У 2020 році Таня, Софійка та Юля Метелиця створили курінь у Канаді.

Зараз Канадська скеля налічує 7 осіб і має ще декілька заохочених долучитися до куреня. Дівчата спільно організують заходи, табори, проводять разом час, мандрують та підтримують одна одну. Як і Українська скеля, вони багато роблять для Пласту та громади і формують активну роль жінки у суспільстві.

У 2021 році мали курінну зимову прогульку у Elk Island National Park, Юля Метелиця була бунчужною на юнацькому станичному таборі в Торонто. Також в Торонто членкині куреня підтримували жінок у Ernestine's Women's Shelter.

У 2022 році канадські «Рутенії» доєдналися до програми обміну виховниками між країнами. Софійка Головата була начальником кухні та виховницею на крайовому таборі в Австрії. Юля Метелиця була бунчужною на крайовому таборі у Великій Британії і виховницею на «Золотій булаві» у Канаді. Ніка Дмитришин провадила українським клубом при університеті та подорожувала до Польщі і Коста Ріки. Марічка Овчаренко була бунчужною на «Золотій булаві». Таня Ірха популяризувала українську кухню у Cold Lake та продовжує це робити і вчить пекти хліб на заквасці.

Марічка і Юля були делегатками від Пласту на Конгресі Українців Канаді. Дівчата також мали нагоду марширувати на параді на українському фестивалі у Торонто.

У 2023 році «Рутенії» в Канаді організували продаж заморожених вареників на підтримку Українського жіночого батальйону. Разом із куренем «Хмельниченки» провели забаву в честь 75-ліття станиці Торонто. Юля Метелиця була співкоменданткою східного окружного табору УПУ в Альгонквін парку, а Софійка Головата — заступницею коменданта табору новачок станиці Торонто та виховницею на юнацькому таборі в Скелястих горах Канади.

У 2024 разом із організацією «Help us Help» створили збір одягу для літнього табору дітей і підлітків, а у травні організують зустріч УСП Канади.

ДІЯЛЬНІСТЬ У ШВЕЦІЇ

У 2022 році у Швецію переїхала Христина Качмарик і поновила там діяльність Пластової групи. У серпні Христина організувала групу пластунів Стокгольма та України на Шведське скавтське Джемборі у Kristianstad разом із Тарасом Сичем з «Чоти крилатих» та Стасом Терлецьким із «Лісових чортів». На Джемборі виховницями були «рутенії» Марта Трухіна, Аня Посацька, Антоніна Прудко, а також Наталя Ханик, яка висловила бажання доєднатися до куреня.

< «Рутенії» з Канади Таня Ірха і Наталя Фляйзінгер

< Софійка Головата, Юля Метелиця, Таїса Мисаковець — виховниці на юнацькому Святі весни станиці Торонто, червень 2023 р.

< «Рутенії» під час «Осіннього рейду». Україна, 2022 рік

У 2023 році Христина була коменданткою першого пластового табору в Швеції на скавтському острові Väsarö. Заступницею коменданта з програми Пташат була Наталя Ханик, а також на таборі були Наталя Козій та Антоніна Прудко, і там вперше виринула думка, що можна створити Шведську скелю.

Впродовж 2022—2024 років до Пластової групи у Швеції доєдналося багато нових виховниць та інструкторок, які разом у гурті робили багато заходів та мандрівок. У Стокгольмі відбулася Різдвяна свічечка, серед учасників якої були навіть пластуні із Гданська.

Також у 2023 та 2024 Христина Качмарик була коменданткою акції з писанкарства у Стокгольмі в Скансені — першому в світі етнографічному музеї під відкритим небом, де пластуні знайомили українців, шведів та всіх гостей і жителів міста з Україною та нашими традиціями. В процесі підготовки та реалізації декілька дівчат та жінок виявили бажання ближче познайомитися з «Рутеніями».

У січні 2024 року Христина Качмарик, Наталя Козій та Наталя Ханик провели установчі збори Шведської скелі, а 5 січня були офіційно зареєстровані.

16 березня 2024 року у Стокгольмі відбулася перша зустріч з кандидатками, планування та, звісно, писанкарство. На знайомство також прилетіли «рутенії» з Варшави — Юля Садова та Ганнуса Талденко.

На літо 2024 року «рутенії» у Швеції будуть залучені до пташачого, новацького і юнацького таборів, а як буде розвиватися Скеля — будемо бачити вже після літа.

ДІЯЛЬНІСТЬ У СВІТІ

Якщо у Краї чи групі немає щонайменше трьох «рутеній», наші членкині там називаються «камінчиками». А як вже є три і більше, то можуть творити Скелю. Зараз ми маємо «камінчики» у Відні, Лондоні, Варшаві та Дітроїті.

Перед тим, як переїхати у Канаду, від 2013 до 2018 року Таня Ірха жила у Відні і вела активну пластову діяльність. У 2014 році був створений Пласт Австрії, Таня брала дуже активну участь у його розвитку. Вона була коменданткою Листопадового зриву, Свята весни, Осіннього рейду, «ВІПР», організувала мандрівки, заходи та акції, а також вела виховну діяльність. Була заступником голови Пласту у Відні.

Згодом зацікавилася куренем і приєдналася до нього Наталя Фляйзінгер. Вона є однією із співзасновниць Пласту в Австрії, а зараз є головою КІПР. Наталя організаційно відповідала за перший пташачий табір у Відні, долучалася до організації літніх таборів у 2022 та 2023 роках, Свята весни та інших акцій.

У Лондоні веде діяльність Юля Поліковська. Юля була коменданткою змагу «Осінній рейд» у 2013 році в Україні та курінною «Рутеній». Зараз у Лондоні є впорядницею та референткою Уладу пташат. У 2023 році вона була коменданткою першого очного вишколу пташачих виховників в Європі. Організаторка багатьох пташачих акцій та таборів в Україні, Австрії та Великій Британії.

У Варшаві діють Юля Садова та Ганнуса Талденко. Юля Садова заснувала у Варшаві перше пташаче гніздечко «Веселі черепашки» у 2018 році і вела його до

вересня 2023. Зараз вона є референткою УПП Польщі. У 2023 Юля була коменданткою гібридного вишколу виховників пташат, який організували разом із Україною, та коменданткою КВДЧ. Ганнуса Талденко створила у травні 2022 року у Варшаві перший мішаний новацький рій «Варшавські бузьки», а зараз є новацькою сестричкою рою «Кольорові іскри». Ганнуса також була коменданткою зимового новацького міжкрайового табору у Польщі «Хранителі світла».

Влітку 2023 року Юля та Ганнуса організували табір для пташат «У пошуках сонячних зайчиків». Ганнуса була заступницею з програми і забезпечувала програму для рою новачок у рамках пташачого табору.

З початком повномасштабного вторгнення Юля допомагала із поселенням пластунів-біженців у Польщі, а від грудня 2022 року разом з Ганнусею Талденко опікувалася Українською домівкою у Варшаві. Ця домівка стала реальністю завдяки зусиллям КІПС Польщі та спонсорам із Канадсько-української фундації, Пласту в Канаді та США. В домівці створили безпечний простір для дітей з України, які були змушені втікати від війни, український осередок, де вони можуть відчувати себе як вдома.

Вже 8 років у Дітроїті живе і пластує співзасновниця «Рутеній» Оксана Заваденко (Питель). Впродовж 6 років вона була юнацькою виховницею, останні 5 років є зв'язковою куреня ч. 10 ім. Ольги Кобилянської. Також вона є співредактором та коректором щорічного фотоальманаху станиці Дітроїт «Вісті із станиці» впродовж останніх 5 років та членом станичної старшини. У 2022—2024 роках була протокольним писарем КІПС. Оксана є вчителькою народознавства та української культури в школі українознавства «Рідна школа» у Дітроїті від 2015 року. Щороку вона проводить писанкарство та передає любов до цієї традиції малим і великим українцям. Оксана також бере активну участь у житті української громади у штаті.

ДЕ З'ЯВЛЯЄТЬСЯ «РУТЕНІЯ» – ТАМ ОДРАЗУ БАГАТО РУХУ, ІДЕЙ І ДІЯЛЬНОСТІ. ДОДАЄМО ДО ТИХИХ МІСЦИН НАШОЇ НІЖНОСТІ, СИЛИ, СМІХУ ТА АКТИВНОСТІ І ЗНАЄМО, ЩО «ТІЛЬКИ ТИМ ДАНА ПЕРЕМОГА, ХТО У БОЛІ СМІЯТИСЯ ЗМІГ!»

Сконтактувати з «Рутеніями»

можна в Instagram:

Рутенія Україна @ruteniya.ua

Рутенія Канада @ruteniya.canada

Рутенія Швеція @ruteniya.sweden

ВІДЗНАЧЕННЯ РІЧНИЦІ ПЛАСТУ В МІСТІ ЙОГО ЗАСНУВАННЯ

пл. сен. ОЛЬГА СВДІЗИНСЬКА,
Львів

12 і 13 квітня 2024 року у Львові відбулися урочистості, присвячені 112-літтю від часу заснування Пласту.

Ввечері 12 квітня члени станиці Львів, представники усіх пластових уладів, зібралися на Личаківському цвинтарі, біля меморіалу Української Галицької Армії. Тут в урочистій атмосфері відбувся церемоніал вручення Залізного Пластового Хреста родичам героїв, що полягли у боротьбі у ХХ столітті. Після покладання квітів на могилах Олександра Тисовського, Северина Левицького, Дмитра Вітовського, Віктора Гурняка, Олеса Криськова усі перемарширували на Марсове поле, де до пізнього вечора запалювали лампадки на похованнях полеглих. Марсове поле майорить прапорами України та різних військових частин, відшукати могили знайомих стає дедалі складніше... Відвідали пластуни і давніші поховання, зокрема Юрія Шухевича, Олени Степанів, засновниці Уладу Новиків Савини Сидорович.

Наступного дня, у неділю, в парку ім. Богдана Хмельницького, на великому майдані, вишикувалися пташата з мамами і татами, новачки і новачки з братчиками і сестричками, юнаки і юначки, старші пластуни і пластунки за куренями і декілька пластунів сеньйорів.

Урочистості, як завжди в таких випадках, були доволі тривалі. Прийняття до Пласту в різних уладах, Присяга, іменування різними ступенями — аж до найвищого в УПЮ — гетьманською пластункою вірлицею. А крім того — привіти від міської влади і від пластунів міської влади, грамоти діючим гніздовим, що розвивають Улад, якому вже саме 100 років, нагородження грамотами й орденом св. Юрія в бронзі. Пташата і новацтво мали також власну програму, а юнацтво після завершення всіх церемоніалів розгорнуло в парку благодійний ярмарок. Хоча присутні, як виглядало, не дуже переймалися різними смаколикками, відзначками і книжечками, а більше спілкувалися між собою. Такий зараз час, що кожен контакт, кожен потиск лівиці і дружні обійми цінніші, ніж будь-коли.

Дякуємо пластунам, що боронять Україну в лавах різних збройних формувань, як і усім іншим воїнам, бо без їхнього Чину гуртувати і виховувати дітей і молодь було би вкрай складно, якщо не нереально.

—”—

**НЕХАЙ ПЛАСТОВИЙ НОВИЙ ЛЮД РОСТЕ
І МУЖНІЄ НА СЛАВУ БОГОВІ Й УКРАЇНІ!**

1. Минуть роки, і цей новач стане схожим на свого братчика, з якого бере приклад
2. «Присягаю бути вірним Богові і Україні...»
3. Для Пташат на цій збірці все нове
4. Крокує почесна варта станиці Львів
5. Ох, як же ж захоплюють ці традиції «морців» (у тому числі й знецацька)

Світлини Романа Балука

ЯК РОЗВИВАВСЯ СКАВТСЬКИЙ РУХ У ХЕРСОНІ І ЩО БУЛО В ОКУПАЦІЇ

ЄВГЕНІЯ ВІРЛИЧ

«Насправді все починалося в «Mass ON», — сміється Дмитро. Так, активний скавтський рух у Херсоні справді починався в культовому херсонському кафе.

Дмитро Карлюка з родиною наразі живе у Києві. Його донька Марія — пластунка. Дмитро пережив всю окупацію Херсона, доньку і дружину вивіз із міста у липні 2022 року. Пластунам лишатись у Херсоні було вкрай небезпечно, втім, лишались і навіть допомагали своїм.

ПЛАСТ НА ХЕРСОНЩИНІ СТВОРЮВАВСЯ ТРИЧІ

Перед тим, як ми почали говорити про Пласт у окупації, Дмитро нагадав, що організацію на Херсонщині намагались активно розвивати щонайменше тричі. Принаймні він пригадує саме три спроби: у 1992 році, коли зареєстрували всеукраїнську організацію, потім близько 1996 року, а вже втретє — у 2019-му.

«Перші два рази, мабуть, не вистачило сил або охочих, не знаю. Але точно знаю, що активісти, які хотіли відродити пластовий рух на Херсонщині, були, і це була Каховка. Але, наскільки пригадую, не було гідної підтримки — молодь, здебільшого студенти, все робили самі. А без підтримки продовжувати пластувати вкрай важко, тож гурток швидко припинив діяльність. Частина, до речі, опинилась в «БУРі» — «Будуємо Україну разом». Це схожі організації з Пластом», — розповідає він.

Після 2014 року, на хвилі Революції Гідності, гурток Пласту створювали в Скадовську.

Як розповідає Дмитро, чимало тих, хто сьогодні активний у Пласті, зустрілись і обговорювали цю ідею в «Mass ON». Це не просто кав'ярня, де чимало людей пили каву. Це простір, де обмінювалися думками і народжувалися ідеї. «Mass ON» припинив своє існування 15 грудня 2020 року, але згадки про нього живуть у Херсоні. Простір, який надавав можливість проводити заходи й був заразом кав'ярнею, привертав увагу, в першу чергу, громадських діячів. Тут також відбувалися зустрічі з українськими письменниками. Майбутні пластуни тут були частими гостями.

Докорінно все змінилось із Пластом на Херсонщині у 2019 році. Тоді відбувся сплеск діяльності Пласту у Кривому Розі — вони й взяли буквально «під крильце» херсонських пластунів. Так почався активний пластовий рух на Херсонщині.

< Після звільнення. Херсон, листопад 2022 р.
Фото Ганни Гречишкіної

Розповідає Марія: «Відкриття пластового року відбувається восени. Мені здається, що це був жовтень 2019 року, коли херсонський Пласт почав активно вести сторінку у Facebook. Це і стало народженням Пласту на Херсонщині».

ДО ПЛАСТУ ПОТРАПИЛА ЗАВДЯКИ БАТЬКОВІ

Марію на пластові заняття водила бабуся. «Пригадую, як бабуся привела мене до школи, де, як виявилось, вона навчалася. Це школа № 2 на Забалці в Херсоні. Мої однокласники та інші діти були у вишиванках. Приїхали учні з Запоріжжя, Кривого Рогу і Миколаєва. Один із хлопців, йому було вже років 16, розповідав про «аларми» посеред ночі в таборах. Це виглядало дещо страшно, але дуже цікаво і захопливо!» — пригадує Марія.

«Директор школи Віталій Хоменко дуже допоміг в організації пластових гуртків, — каже Дмитро. — Загалом директор цієї школи сприяв абсолютно всім українським рухам. Тому не дивно, що саме в цій школі так активно розвивався Пласт».

Дітей об'єднали в гуртки: спочатку дівчат і хлопців разом, потім розділили. Першою виховницею Марії була Дарія Уланова — вчителька цієї школи. Гурток мав назву «Горицвітки».

«Це дуже красива назва, як на мене. Вони у гуртків були різні й часто дуже гарні. Зазвичай це назви тварин або рослин, але загалом по-різному. Гурток, в якому я пластую зараз, наприклад, називається «Ромени» — це просто ромашка. Або є молодший гурток, який називається «Зорецвіти», є «Левиці», «Пантери», а є гурток «Щось???». Якось бачила в Інстаграмі гурток «Робін Гуди». Ну, а чому ні?» — розмірковує дівчина.

Марія показує свої відзначки. Перша — пластова лілейка. Всі відзначки мама Марії змогла вивезти з окупації. Серед них є і вогняна бавовна.

«У Пласті всіх всього навчають, — продовжує Марія, — а зв'язкова куреня завжди спостерігає, щоб усе було гаразд і щоб ми, як кажуть, не опинилися в канаві».

В ОКУПАЦІЇ ОСОБЛИВО ТЕПЛО ЗГАДУЮТЬ ОЛЕКСАНДРА МЕНЬШОВА

Окупацію Марія з родиною застала в Херсоні. Виїхала 5 липня 2022 року. Дмитрові довелося пережити всі страшні окупаційні місяці.

Сходив під час окупації не було, але пластуни довго залишались у місті. Марія пригадує 24 лютого 2022 року: «Зранку бабуся з татом говорили телефоном про те, щоб набрати води. Почали збирати наплічники — тривожні рюкзаки. Припускали, що, можливо, доведеться йти кудись пішки: складали все необхідне, зокрема гроші й документи. Тато пішов за велосипедом — він доволі відомий у Херсоні велоактивіст. Потім почався «зламаний телефон». Всі одне одному телефонували, обмінювалися новинами, набирали воду та інші запаси».

«Життя в окупації було таким, що складалося враження, ніби це ніколи не закінчиться, — каже Марія. — Багато говорили з татом про те, що для того, аби пе-

ремолюти загарбників, потрібно багато часу — до зими щонайменше. Було відчуття, що так доведеться існувати все життя, цілу вічність».

Особливо тепло Дмитро і Марія згадують Олександра Меньшова та його доньку-пластунку Поліну. Олександр — херсонський письменник, воїн ЗСУ, який також пережив кілька місяців окупації, пішов до війська і загинув 17 листопада 2023 року.

Майже щоразу, коли ми говоримо про окупацію Херсона з Дмитром, він згадує Олександра.

«Він допомагав нашим пластунам у Херсоні. Йому відправляли гроші з київського Пласту. Він на ці гроші купував продукти й розвозив своїм авто родинам херсонських пластунів. Це було просто неймовірним подвигом в окупації! Ми востаннє бачились у травні 2022 року. Це було наче ковтком свіжого повітря. Олександр привіз і мені харчів. Я не потребував і навіть говорив про це, але Олександр наполіг, — пригадує Дмитро».

Біль втрати друга херсонських пластунів відчувається в усіх спогадах про Олександра. Зокрема, він часом розповідав про історію Херсона і Херсонщини, презентував свої книжки. «В окупації, коли пластуни мали можливість протягом короткого часу спілкуватися виключно онлайн, Олександр встиг прочитати кілька лекцій, зокрема про УНР», — згадує пластунка з гуртка «Херсонські конвалії» Поліна Меньшова. Там також пластувала і Марія Карлюка. Виховницею у дівчат була Ольга Новохацька.

ДО ПЛАСТУ ЙШЛИ ЗАРАДИ ДІТЕЙ

Виїхати з окупації Марії допомогли активісти «Червоного Хреста». О п'ятій ранку вирушила з братом і бабусею. Мама виїхала за місяць. І хоча автівки «Червоного Хреста» пропускали поза чергою, все ж поза чергою була своя черга — довелося провести ніч у дитячому садочку в Скельках неподалік Василівки. Брат спав у спальнику, а Марія — на лавці. Умов для перебування людей не було. Марія пам'ятає неймовірний сморід у тому приміщенні: на вулиці в липні було свіжіше.

Скільки проїхали блокпостів, Марія не пригадує. Запам'ятала, як окупант не міг вимовити слово «товариство», коли намагався прочитати «Товариство Червоного Хреста». Було смішно, але сміятись не могли.

Мама Марії виїжджала пізніше. Її виїзд тривав 6 днів і 5 ночей.

Спочатку Марія була якийсь час із запорізьким Пластом, потім жила у Калуші, тепер — в Києві. Як каже дівчина, пластує в найкращому курені станиці Київ.

Протягом нашої розмови Дмитро неодноразово повторює: «До Пласту йшли заради дітей». Батьки або бабусі з дідусями приводили своїх дітей чи онуків, аби вони отримали пластові знання.

Пласт залишається справжньою родиною: Марія підтримує зв'язки з херсонськими друзями, познайомилась із пластунами з інших міст. Усі підтримують один одного і навчаються разом. Марія продовжує навчання в херсонському ліцеї — дистанційно. Протягом усієї нашої розмови Марія і Дмитро повторювали, що дуже сумують за Херсоном.

ПАМ'ЯТАЙМО ПРО ГЕРОІВ

пл. сен. ЯРЕМА ПОЛАТАЙКО, ЧМ

21 лютого в Українській католицькій катедрі святих апостолів Петра і Павла у Мельбурні розпочалися триденні вечірні молитовні чужання, присвячені 10-й річниці подвигу Героїв Небесної сотні і 2-й річниці повномасштабного вторгнення в Україну.

**ПАРОХІЯНИ, МІСЦЕВІ ПЛАСТУНИ
ТА СУМІВЦІ ЗІБРАЛИСЯ, ЩОБ СПІЛЬНОЮ
МОЛИТВОЮ ВІДДАТИ ЧЕСТЬ І ШАНУ ВСІМ
ГЕРОЯМ, ЯКІ ПОКЛАЛИ СВОЄ ЖИТТЯ
ЗА ВІЛЬНУ ТА НЕЗАЛЕЖНУ УКРАЇНУ.**

Була відправлена Літургія Напередосвячених Дарів та панахида. Богослужіння очолив Владика Микола Бичок у співслужінні з духовенством Катедрального храму: о. Андрієм Микитюком, о. Мирославом Вонсом, дияконом Михайлом Жиланом, а також о. Ігорем Головком із Перту.

Після завершення спільної молитви Владика Микола звернувся до вірних зі словом та поділився спогадами про події Революції гідності. Владика Микола звернув увагу на те, наскільки важливими, хоча й трагічними, є наступні кілька днів: «Впродовж цих декількох днів українці, розкидані по всій земній кулі, будуть збиратися разом у храмах на молитву, виходити на центральні площі міст на демонстрації, і все для того, щоб зробити свій маленький внесок у справедливий мир і перемогу нашої Батьківщини над окупантом».

Як Крайовому булавному УПС Австралії мені випала честь представити пропам'ятну таблицю, на якій розміщено світліни 48 пластунів, які загинули за минулі два роки війни. Вони до кінця дотрималися своїх Присяг бути вірними Богові та Україні. Всі імена полеглих Героїв-пластунів були урочисто відчитані.

Булава УПС плянує відправити цю пропам'ятну дошку до Аделаїди для зберігання між постійними експонатами Пластового музею.

Для бажаючих існує нагода переглянути живий запис урочистих відправ на YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=eHQLNdv8Q2o>

Вічна пам'ять Героям!

< Пластуни віддають шану загиблим Героям на Марсовому полі. Львів, 12 квітня 2024 р. Фото пл. сен. Юрія Гладкого, ВБ

**БУДЬТЕ ТВЕРДИМИ.
І НІКОЛИ НЕ ВТРАЧАЙТЕ МОЖЛИВІСТЬ РАДІТИ**

Андрій Жолоб відомий в Україні (і Пласті) як гітарист і вокаліст панк-рок гурту «Бетон», а ще радіоведучий та ведучий подій, за головною професією травматолог, щойно демобілізований із ЗСУ, де служив військовим лікарем. Після повернення очолив Центр надання послуг учасникам бойових дій у Львові.

Ми активно пластували разом у 1990-х та 2000-х, і, видається, час кудись подівся: наче домовляємось про черговий табір. Андрій належав до куреня УПЮ ч. 23 ім. Степана Бандери, а згодом старіопластунського куреня «Чорноморці». Тривалий час був інструктором з лецетарства, морського пластування (кайакарства), першої допомоги, читав багато музичних гутірок.

Розмовляємо в режимі «в дорозі»: він їде на ветеранський форум, я мчу у відрядження на конференцію. Жартуємо між собою, що це тепер безперервний процес: всі між собою радяться, як далі жити, адже переживаємо цілком новий досвід, який за часів юнакування не могли уявити. Але, виявляється, встигли підготуватися трохи більше за інших.

— Розкажи, як Ти почуваєшся після повернення з війська? Встиг уже всіх обійняти і трішки «набутися»?

— Почуваюся набагато краще, дякую, хоч ще буваю дещо розгублений і трохи важко зрозуміти, що тут взагалі, в зовнішньому середовищі, відбувається. Постійно обіймаю всіх, кого бачу, обіймаю друзів, і вони не противляться, знають, що це те, що мені зараз потрібно. Тому в нас то все легко і невимушено відбувається.

Набуваюся, знаєш. З сім'єю постійно десь їздимо, постійно десь разом. Того дуже бракувало, чи не найбільше.

— Що Ти виніс як найбільше враження цієї війни?

— Найбільше враження цієї війни — що там найкращі люди. Там я познайомився з прекрасними людьми, готовими на самопожертву, готовими допомагати, брати на себе відповідальність. І це якось важко уявити в цивільному світі, але дуже б того хотілося, щоб люди тут перейняли ці здібності.

— Окреме дякую за Твої лікарські записки, вони були наче якийсь голос притомності із потойбіччя, сильний, реальний і теплий. Чим для Тебе самого було це писання?

— Такий, знаєш, короткий звіт, місток з військового світу до цивільного, пояснення словами вчорашнього мобілізованого про те, що відбувається. Починаючи з побуту і закінчуючи військовими дрібницями.

— Пластовий досвід, навички та цінності допомогли Тобі в військовому житті?

**- ПЛАСТ - ЦЕ ВЕЛИКА ГРА, В ЯКІЙ Я,
ЗОКРЕМА, НА ВІЙНІ, НАМАГАВСЯ ВИЖИТИ.**

Цінності — взаємодопомога, витривалість, віра один в одного. Це точність, бо без точності аж ніяк, ні на війні, ні в мирному світі. І ще я вважаю, що цінність, яку я, напевно, за собою тримаю, це бути впевненим в тому, що я роблю. І з цим без сумніву йти.

^ Андрій Жолоб — гітарист і вокаліст панк-рок гурту «Бетон», квітень 2024 р.

— Оскільки ми почали про пластове, як Ти б описав свій шлях у Пласті?

— Шлях у Пласті в мене був прекрасний. В часи, коли починалися тільки всі музичні фестивалі, коли все тільки розросталося, відновлювалося, народжувалося. Я в Пласті здобув всіх своїх найкращих друзів, з якими я досі. І «Чорноморці», зокрема, мені дуже багато допомагали у війську, передаючи багато корисних речей, аптечок, рюкзаків, коли я був командиром медроті. Тому мій шлях у Пласті продовжується.

— Чи Твої дівчата також пластунки?

— Так, тут без варіантів! Дарця моя лиш готується, збирається стати пластункою, але думаю, що на це довго не доведеться чекати.

— А розкажи більше, як Пласт вплинув на Твоє професійне життя? Я навіть не знаю, що з нього і в якому порядку називати: лікаря-травматолога, радіо- і сценічного ведучого, рок-музиканта чи карколомної, хоч для пластунів якраз дуже органічної комбінації цього всього?

— Та чи я знаю? Я ріс професійно в Пласті теж: мене залучали як лікаря де тільки можна: по всіх таборах, по всіх пластових змагах, по якихось сплавах, лижних таборах. Тобто, для мене це неодмінний складовий елемент мого життя. Поза моїм активним пластуванням життя теж перетворилося на Велику Гру, в якій я органічно граю всі ці ролі.

— Чи були у Тебе рольові моделі, коли Ти формувався як особистість?

— Рольові моделі? Та дуже багато музикантів, напевно. Я рівнявся на дуже багатьох. Мені дуже хотілося бути рок-зіркою. Потім я забув, що я хочу стати рок-зіркою. Якось просто почав грати рок-н-рол, і воно все відбулося само собою.

Такі дядьки, наприклад, як Лемі Кілмістер з групи «Моторхед», який казав, що якщо вважаєш, що ти занадто старий, щоб грати рок-н-рол, ти справді занадто старий. Він для мене така реально рольова модель, бо я не бачу жодної причини і жодного обмеження по віку, щоб займатися рок-н-ролом.

— Які елементи пластової діяльності Ти найбільше цінуєш?

— Виживання в дикій природі, напевно. Звичайне розпалювання вогню, як це не банально. Для військового життя, для інших моїх хлопців це було чимось новим, незрозумілим. А плюс до того всього я вже добре розумівся на всяких газових пальниках. Як правильно взуття підібрати, не лише військово, як швидко сушитися, як, припустимо, шелест облаштувати, бо ж нам доводилося камуфлюватися, готувати їсти, — усі ці процеси життя в природі, які я добре знав і вмів. Справді, для більшості моїх хлопців в армії готувати їсти було чимось дуже дивним і викличним, чого вони геть не вмели.

— То Пласт фактично підготував Тебе до викликів військового життя?

— Я ціную свій пластовий час, особливо коли вже був в «Чорноморцях», бо ми там могли пояснити щось молоді, передати наші цінності. Тепер вони вже дорослі люди, і мені дуже цінно, що ми далі спілкуємося, вони згадують ті всі гутірки, які ми проводили на морських таборах. Насправді для мене це дуже важливо.

У військового досвіду для мене було дуже важливим налагодження зв'язків і комунікацій. Це теж з Пласту. Там ми спонтанно вчилися, як знаходити спільну мову з різними людьми, бути співчутливим, вирозумілим і так далі. Відповідно, для мене не було проблеми спілкуватися навіть з полковниками чи генералами. Я зауважив в армії, що коли тримаєш себе на певному рівні і гідно спілкуєшся з вищими чинами, до тебе відповідно ставляться.

Для мене це було важливим уроком, тому буду продовжувати так діяти і надалі, в своєму цивільному житті.

— Про співчутливість і взагалі спільнотність. Розкажи про побратимство. Ти часто про це згадуєш у своїх постах і публікаціях. Це особливий вид відносин, що формується тільки в критичних ситуаціях?

— Якщо відносини не сформувались на полі бою, вони ніколи не зможуть стати такими, як у побратимів. Це щось, що зароджується лише в екстраскладних

обставинах. І це назавжди... Одне слово, коли мої побратими у Львові, вони завжди знають, що вони їдуть виключно до мене, в мене ночують, в мене їдять і так далі — інших опцій просто не існує. Тобто, це вже такий, знаєш, вічний обов'язок один щодо одного.

— Як Ти відчуваєш себе у новій ролі очільника ветеранського центру?

— Ще вчуся, як це — бути керівником ветеранського центру, але проблеми ветеранів мені близькі. Тобто це не те, знаєш, що мене поставили на фабрику виготовлення сидел для коней, а я не знаю, що з тим всім робити. Тож напрямок бачу чітко.

— Які Твої плани та амбіції стосовно розвитку центру?

— Це все поки на рівні ідей. Не можу сказати, як я собі це все уявляю кінцево, але хочу, щоб це було місцем для вирішення питань. Це вже потім розваги, організація подій для ветеранів і так далі. В першу чергу треба вирішувати елементарні проблеми з виплатами, з юридичними аспектами, психологічними і так далі.

— Як Ти сприймаєш свою роль у ветеранській спільноті та який вплив хочеш мати на неї?

— Хочу бути достойним ветераном. Хочу бути плечем підтримки для тих, хто вже після мене повертається сюди, в цивільний світ. І хочу мати якомога більше можливостей підказати, дати відповіді на питання.

— Що б Ти хотів сказати пластовому юнацтву?

— ” —

— БУДЬТЕ ТВЕРДИМИ. БУДЬТЕ ВПЕВНЕНИМИ В СОБІ. НАВКОЛО В ЖИТТІ БУДЕ ДУЖЕ БАГАТО ДУРНІВ. І ДУЖЕ ВАЖЛИВО ВЧАСНО РОЗУМІТИ, ЩО ЦІ ДУРНІ – ЦЕ ДУРНІ, ЩО НАМАГАЮТЬСЯ ПОКАЗАТИ СЕБЕ РОЗУМНИМИ, А ВСЕРЕДИНІ Є ПУСТИМИ І ГНИЛИМИ.

Довіряйте своїм друзям. Повністю покладайтеся на свою сім'ю. Без сім'ї ти нічого не вартий.

І, — напевно, це теж дуже важливо для мене особисто, — ніколи не втрачайте можливість чомусь потішитися і порадіти. Будьте щасливі.

— Краще й не скажеш. Дякую, що Ти в нас є. Отакий щасливий. Доброго Вітру!

Розмовляла
пл. сен. дов. Ольга Муха, ЧХ,
діловодка інформації ГПБ

У ЛЬВОВІ ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ БЛАЖЕННІШОГО ЛЮБОМИРА ГУЗАРА

АНДРІЙ ПИЛЮХ

У Львові 16 березня 2024 року відкрили меморіальну таблицю блаженнішому Любомирові Гузарю, Главі Української греко-католицької Церкви у 2001—2011 роках, почесному громадянину Львова, визначному членові Пласту. Цю таблицю встановили на стіні храму святих безсрібників Косми і Дам'яна, в якому 5 березня 1933 року був охрещений Любомир Гузар. Освятити таблицю глава УГКЦ Святослав Шевчук.

У спогадах кардинал Любомир писав: «Я народився у Львові 26 лютого 1933 року. Моя мати згадувала, що я такий слабонький народився і що мене хрестили вже на четвертий день після народження, бо не знали, що зі мною буде. На всякий випадок хрестили».

З цієї нагоди Козацька пошта випустила пам'ятний конверт та поштову марку (власна марка Укрпошти), а також виготовила спеціальний штемпель.

Біля освяченої таблиці відбулося урочисте погашення марки та конверта. У події взяла участь блаженніший Святослав, митрополит Львівський Ігор Возьняк, Голова Львівської обласної військової адміністрації Максим Козицький.

Автор конверта, марки та штемпеля — Андрій Пилух. Наклад конверта і марки 100 прим.

ЯКЩО

СТ. ПЛ. ОЛЕНКА БОНДАР

МРІЄ ПРО ДОМІВКУ ПЛАСТУ В ПАРИЖІ —
ВОНА ОБОВ'ЯЗКОВО БУДЕ!

Фото Яни Микитчук

З історичних джерел дещо знаємо про діяльність Пласту на теренах Франції у міжвоєнний період. Першими пластунами на початку 1920-х років у Парижі були члени українського скавтіנגу з Києва. По завершенні Другої світової війни Пласт у цьому краї не відновлено. Деякі спроби були знову в Парижі, а на початку 1960-х самостійний юнацький гурток «Жайворонки» діяв у Ле Като.

На час відновлення незалежності України у Франції були пластуни-самітники, які належали до мішаного куреня УПЮ в Мюнхені. Дехто з них відвідував табори в Україні.

Від часу появи перших пластових паростків у Франції минуло неповних 100 років і, волею долі та обставин, знову пластунка з Києва очолила процес відродження організації в Парижі і краї.

Цього разу спроба стала доволі вдалою. Про це говоримо зі ст. пл. Оленкою Бондар, ЛМ.

— Подруго Оленко, розкажи, будь ласка, про себе, про початки пластування в Києві.

— Належу до куреня «Лісові Мавки». Зараз понад місяць виконую обов'язки референтки УСП і УПС, є референткою розвитку осередків у краї Франція. На минулих Зборах КУПО мене обрано генеральним секретарем ГПБ. Під час минулої каденції була секретарем Координаційного центру Пласту в Європі, а також очолювала провід Пласту у Франції. Тепер головою КПС є дуже активна ст. пл. Устина-Меланія Собко, яка до вторгнення пластувала у Львові.

Щодо професійної діяльності — як фахівець надаю адміністративні і фінансові послуги підприємцям та підприємствам (консалтинг, адміністративна підтримка).

Почала пластувати в десятирічному віці в станиці Київ. Це був 2001 рік. Спершу декілька років була в новацтві, потім перейшла в юнацтво. Належала до куреня УПЮ ч. 46 ім. Марусі Богуславки. За час юнакування у нас було декілька зв'язкових. Спершу подруга Катерина Чалишева (в заміжжі — Яковчук-Басараб). Потім була Дана Сацька (наскільки мені відомо, вона тепер не є активною пластункою). Коли я вже була старшою юначкою, нашою зв'язковою була Ніна Карасевич. Вона зараз, до речі, живе у Франції.

Коли перейшла в УСП, не долучилася до жодного куреня старших пластунок. Якось не відчувала тоді такої потреби. Але від 17 років виконувала різні діловодства у станичній пластовій старшині: була секретарем, заступницею голови СПС. Потім один рік була станичною станиці Київ.

У 2013 році, коли мені було 22, переїхала до Франції на навчання, на магістерську програму. Перестала активно пластувати, бо у Франції Пласту не було.

За декілька років почали з'являтися думки: колись був Пласт у Франції, було би гарно його відновити. Оскільки я була сама і нічого не знала про інших зацікавлених, якоїсь нагоди відновити Пласт не було.

Тим часом до Парижа приїздили пластуни передавати українській громаді Вифлеємський Вогонь миру. Ми спілкувалися. Не пригадую котрого року, але приїздив Ростислав Добош. Кажу: «Оленко, Ти тут є. Може, Пласт почати...». Але якось самій важко було з такими ідеями, особливо в такому великому місті, як Париж.

Я навчалася, потім працювала. Відбувався процес адаптації в іншій країні. Як кажуть, шукала себе, думала, як сформувати життя.

— Ти менше думала про Пласт, але Пласт не забував про Тебе...

— Десь так воно й було. У 2017-му (здається, восени) написав мені Ростислав Добош: «Оленко, ми віднайшли декількох колишніх пластунів у Парижі. Може, ви би разом зустрілися і поспілкувалися? Владика Борис Гудзяк вас благословить на добрий початок».

Коли відбувалося ЮМПЗ — 2017 (я не брала участі), там був один колишній пластун з родиною. Вони зустрілися з Владикою Борисом Гудзяком, і при цій розмові йшлося про відновлення Пласту в Парижі, згадували про мене. Тому після ЮМПЗ все це почало рухатися.

Восени 2017-го ми зустрілися. Приїхали друзі Андрій Ребрик, Ростислав Добош. Ми провели презентації і знайшли ще одного пластуна з Тернополя, який був на навчанні в Парижі. Так ми й розпочали пластову діяльність.

Згадую за прізвищами: Мішель Бержерон — пластун, який не був активним, але їздив на табори. Юнаком він пластував у Парижі в 1980-х роках. Його дружина, Оксана Бержерон, теж зробила великий внесок у розвиток Пласту на початках, дуже допомагала в комунікації з батьками. Мирослав Гомола теж пластував у 1980-х, іноді долучався до таборів у Німеччині. З Тернополя — ст. пл. Іван Болещук. Було ще декілька інших охочих, які активізувалися, але не були пластунами. Вони теж захотіли долучитися до нашої ініціативи.

— ” —

**ОТЖЕ, МИ ПОЧАЛИ.
ЗРОБИЛИ НЕВЕЛИЧКУ ПРЕЗЕНТАЦІЮ
В УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ І СФОРМУВАЛИ
ДВА НОВАЦЬКІ РОЇ ПО 10 ОСІБ,
ХЛОПЦІВ І ДІВЧАТОК. НАВЕСНІ 2018 РОКУ
МИ ОФІЦІЙНО ЗАРЕЄСТРУВАЛИСЯ.**

У Франції, як і в кожній країні, потрібно організувати реєструвати. Перших декілька місяців не реєстрували, бо не знали, як воно піде, чи вдасться ця ідея. Вирішили подивитися, чи діти і батьки зацікавлені. В лютому ми зробили офіційний збір, на якому відрегулювали наші статuti, а в квітні-травні вже були офіційно зареєстрованими при французькій префектурі.

^ Мандрівка юнацтва станиці Париж, організована куренем УПЮ ч. 6 ім. Анни Ярославни до Дня Анни Ярославни у Санлісі. Травень 2024 року, м. Шантії

— Скажи, будь ласка, хто був братчиком і сестричкою у новостворених роях?

— У дівчаток сестричкою була я, мені допомагали інші зацікавлені, а в хлоп'ячому рої братчиком став Іван Болещук.

Коли нас зареєстрували, в мене було бачення такого Пласту, як в Україні, в друга Івана також. Звісно, ми почали стикатися з тим, що ми не в Україні, а у Франції. Тут є свої особливості ведення пластового руху. Це навіть не той самий ритм, тому що багато дітей відвідує різні позашкільні гуртки, заняття, Українську суботню школу. В них, можливо, навантаження дещо інше, аніж було у нас в Україні, коли ми виростили і належали до Пласту.

Ми не проводили сходи кожного тижня. Це було надто важко як для батьків, так і для дітей, а також для нас. З'явилися різні адміністративні нюанси. Наприклад, у Франції ти не виїдеш просто так у ліс і не будеш розводити вогнище, як є в Україні. У Франції все дуже регламентовано, з кожним роком стає дедалі важче. Як тільки в якомусь лісі є пожежа — все: на віки там буде заборонено розводити вогнище. Звісно, кожного року десь та й трапляються різні випадки.

Дуже регламентовано, наприклад, де можна встановлювати намети. Це все трохи іноді нас демотивувало. Ми хотіли зробити щось більше, грандіозніше, але не могли, бо стикалися з подібними перепонами.

Зрештою, на початку в нас не було стільки активних людей і якогось матеріального ресурсу. Працювали як могли, на ініціативі. Звісно, проводили акції. Намагалися робити так, як це робиться в Україні: Різдвяна свічка, Свято весни, Повстанська ватра...

— Який вихід ви знайшли щодо таборування?

— Декілька дітей їздило на табір в Німеччину. Це в перші роки. У 2021-му ми провели чотириденний міні-табір. Це те, що трошки легше зробити у Франції. Він був певною мірою відпочинковим, якщо дивитися за українськими мірками, тому що це не було так в лісі-лісі. Таборування відбулося на приватній території, але принаймні це вже було щось. Звичайно, це таборування було пластовим. Юнацтво виконувало обов'язки бунчужного і писаря. Поїхали на той табір 90 чи 95 відсотків нашого юнацтва. Це був саме табір УПЮ.

Після року пластування з двох роїв перейшли в юнацтво ті, кому виповнилося 11. Також ми набрали ще один новацький рій. Виникли 2 юнацькі гуртки і 2 новацькі рої. Тобто, за рік ми додали дві виховні одиниці, а через рік — ще одну: гурток старшого юнацтва. Тобто кожного року ми намагалися додати 1-2 виховні одиниці, щоб зростати.

— Як з виховниками?

— Звісно, було таке питання: хто буде виховниками? Декілька місяців після того, як ми розпочали пластову працю (взимку, якраз перед офіційним створенням), віднайшли ще одну пластунку з України, яка проживала в Парижі. Це Настя Демиденко. Вона приблизно мого віку. Сама з Білої Церкви, але пластувала в Черкасах.

Настя долучилася до нас. Потім — ще одна пластунка — Килина Курочка, яка за програмою «Еразмус» навчалася в Західній Європі. Отже, на другому році нашого пластування вона теж до нас долучилася. Так ми намагалися потрошки гуртувати довкола себе виховниць і виховників.

У 2018 році, як ми вже приблизно рік існували, в Парижі відбувся вишкіл виховників. Тоді до нас приєдналося декілька мам, які віддали своїх дітей у Пласт. В анкеті-зголошенні вони написали: «Чим ми можемо допомогти Пласту?». Ми з ними сконтактувалися і спитали: «Може, ви хочете бути виховницями?». Таким чином вони пройшли вишкіл і долучилися як новацькі виховниці (я тоді ще була сестричкою новацького рою). Вони не відразу набрали рої. Ми їх поступово долучали: провели одні сходи, другі (вони по черзі проводили). З 2019 року вони вже мали свої рої і стали повноцінними сестричками.

— Ти розповідаєш про батьків, про комунікацію з Владикою Борисом Гудзяком, говориш про Українську школу. Розкажи, будь ласка, докладніше про середовище, в якому вам доводиться творити Пласт. Маю на увазі і українське середовище, і середовище назовні.

— Спершу — про середовище в краї. Скавтський рух у Франції є доволі популярним. Коли комусь скажемо, що ми — скавти, це нормально. В принципі, немає якихось особливих питань. Хіба, якщо ми скажемо, що ми — українські скавти. Тоді нам кажуть: «Ага, то ви якісь ніби окремі скавти, українські...». Але загалом це популярно.

ТУТ, НА ТЕРЕНІ ФРАНЦІЇ, Є ДЕКІЛЬКА СКАВТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ. АЛЕ В ДУЖЕ БАГАТЬОХ ФРАНЦУЗИВ Є УЯВЛЕННЯ ПРО ТЕ, ЩО СКАВТИ ДУЖЕ ПРИВ'ЯЗАНІ ДО РЕЛІГІЇ, ДО ЦЕРКВИ.

Зараз вони стають більш лаїчними, світськими, тобто нецерковними. Франція сама по собі країна лаїчна. І коли ми розповідаємо про пластунів, нас питають: «То ви, напевно, православні?». Ми намагаємося пояснити, що ми не прив'язані до якоїсь із Церков. У нас є влени, які належать до дуже різних конфесій. У нас навіть є представники ніяких конфесій. Але, звісно, згадуємо про те, що Церква нам дуже допомагає. Те, що нас благословив Владика Борис Гудзяк на пластову працю і навіть надавав приміщення, щоб ми проводили наші перші заняття (в Єпархіяльному домі біля Парижа), — це вже на щось вказує. Наразі нас також підтримує Владика Гліб Лончина. Те, що беремо участь в українських святах, організовуємо стійку біля плащаниці, передаємо Вифлеємський Вогонь — все це приєднане до української релігійної традиції, що є абсолютно нормальним.

Пл. уч. Андрій Куц та пл. уч. Людмила Коростіль під час > маніфестації до 2-ї річниці російського вторгнення в Україну. Париж, лютий 2024 р.

Розколяда станиці Париж: фрагмент вертепного дійства. > Січень 2024 р.

Лампадка з Вифлеємським Вогнем у руках членів різних > пластових уладів. Париж, Розколяда, січень 2024 р.

Нашим капеланом у Франції є о. Юрій Залуцький. Він наш не перший капелан. Спершу був о. Роман Сідельник. Він пластунок, до речі, але минулого року його відкликали до України. Отже, ми обрали собі о. Юрія Залуцького. Він зараз є у Пластприяті і дуже зацікавлений, хоче приходити на наші акції і долучатися, коли може.

Якщо говорити про українську громаду Франції: хтось знає добре про Пласт, хтось щось чує, а комусь нічого не відомо про нас. Це, напевно, так, як і всюди. Коли ми зробили презентацію в Українській школі при катедрі св. Володимира — залучили перших двадцять зацікавлених дітей. Там дуже багато дітей. Зараз їх навчається ще більше, бо є багато переміщених.

Батьки знали, що таке Пласт. Дехто говорив: «Йде друг чи подруга моєї дитини, то син чи донька теж нехай іде». І від першого року нашої діяльності ми не робили ніколи ніякої реклами Пласту. Хіба коли запрошуємо долучатися до дорослого членства, виховниками. Для дітей ми не робили ніякої реклами. Але в Парижі тепер є сто дітей у списку очікування.

Буває, що телефонуємо і повідомляємо: з'явилося місце для вашої дитини. Іноді буває таке, що дитина має якісь заняття в час, коли проводяться сходини. Не можуть долучитися. Але багато хто каже: «Чи можете залишити нас у списку очікування? Можливо, ми щось зможемо "посунути" і все ж таки долучимося».

ЯК, НАПЕВНО, І В ІНШИХ КРАЇНАХ, ПРИШВИДШЕНОЮ Є АСИМІЛЯЦІЯ ДІТЕЙ.

Тобто коли ми дивимося на пластуників 3-4 покоління у США чи в Канаді, які говорять з акцентом, але вони говорять українською мовою, то розуміємо, що у Франції насправді асиміляція йде доволі швидко. Вже навіть перше покоління — діти, які народжені від обидвох українських батьків — дуже часто має проблему з українською мовою. Їм важко говорити, важче розуміти. Все залежить від того, наскільки батьки працюють з дитиною вдома. Це моя така думка, її, мабуть, багато хто підтримує.

Іноді батьки, віддаючи дитину в Пласт, думають, що станеться диво, і за одні сходини (раз у два тижні) або під час якоїсь акції зможемо повністю перевести дитину на українську мову. Я кажу, що дива не потрібно чекати. Звісно, Пласт допоможе: як дитина поїде на якийсь табір, вона там буде лише українською мовою говорити. Наполягаю в розмові з батьками: багато від вас залежить. От зараз я є виховницею у двох хлоп'ячих юнацьких гуртках. Один з них — це молодше юнацтво. Більшість дітей народжена тут, у Франції. Деяким батькам сказала: «Ви вдома мали би акцентувати на українській мові». Звісно, є мішані родини: хтось із батьків — українець, хтось — француз. Розумію, що це важко: в родині дві мови, але намагаюся доносити те, що в нас акцент саме на українській. Одне слово, працюємо як можемо. Намагаємося все це пояснити батькам, юнацтву і новацтву.

< Табір УПЮ: ватра з представниками української діаспори (у цьому містечку відбувався пластовий табір у 1937 році). Монтаржі, липень 2021 р.

< Учасники та учасниці європейського дошколу виховників, що відбувався у Парижі. Вересень 2023 р., м. Сержі

^ Учасники та учасниці першого Свята весни у Франції. Травень 2018 р.

Щодо Української школи, вона в нас суботня. Є предмети: українська мова, історія України, географія... Якщо не помиляюся, навчання починається від 3-4 років — і до 14-15 чи й 16.

— **Родина, школа, Пласт... У мовному середовищі дитина може втримуватися.**

— Можливості є, але все залежить від бажання дитини і батьків. Як виховниця часом намагаюся делікатно сказати, що на сходах дитині було важче з українською мовою, тому, будь ласка, робіть акцент. Наприклад, було важче щось прочитати, розповісти, взяти участь в гутірці... Намагаємося тут рухатися якимись логічними шляхами.

— **Пласт — життя серед природи. Попри згадані адміністративні труднощі у Франції чи ви зуміли роками забезпечити дітей і юнацтво таборами? Як буде цього року?**

— Два роки тому ми провели табір тільки для юнацтва. В нас були можливості. Долучилися пластуни з різних країн. Минулого року ми табору не організували. У 2023-му багато з нас роз'їхалися по таборах, долучилися на терені Європи до п'яти-шести.

Цього року ми вирішили організувати спільний табір з пластунами Нідерландів на їхній території. Вони більше займаються логістикою, ми формуємо програму. Це важливо і для поєднання: щоби наше новацтво і юнацтво трохи поспілкувалося з іншими пластунами. Те ж і для нашого дорослого членства. Щоб виховники і виховниці мали змогу перебувати в середовищі не лише Пласту Франції, а й поспілкуватися з пластунами інших країн. Як кажуть, вийти за рамки.

У нас є декілька пластуників, які раніше пластували в Україні чи в інших країнах. Люди мають певну мето-

ду і пластовий стиль життя. Ті старші пластуни і сеньйори, які тепер долучаються до нас, не пережили цього. Хоча їм децю важче донести чар пластування, вони намагаються, і міжкрайові заходи нам в цьому допомагають.

Зараз, наприклад, відбуваються очні дошколи для виховників із країн Європи від Булави пластових груп. Це один із засобів, який допомагає зрозуміти пластовий стиль життя. Адже відбувається спілкування з іншими пластунами. Учасники знайомляться і бачать, як воно є в інших країнах. І добре, що це поживилося після пандемії Ковіду.

— **Війна в Україні: яким чином це позначилося на вашій діяльності?**

— Як і всі, у перші місяці широкомасштабного збройного вторгнення в Україну ми переключилися на гуманітарку. Власне, я є відповідальною за гуманітарний напрямок при Пласті Франції. Не можу сказати, що ми були достатньо приготувані. Напевно, як і в багатьох, була надія, що цього не станеться. Нам потрібно було 24-25 лютого думати, як це все зробити. 26-го ми відкрили наші гуманітарні штаби в Парижі і не тільки. Ми зайнялися гуманітарною допомогою. В нас були доволі великі об'єми. Ми збирали допомогу і кошти, відсилали в Україну. Добре те, що до нас була довіра як серед українців, так і французів. Все ж таки загальна поінформованість про те, що скавти щось роблять, зробила своє.

Про нас писало багато французьких журналістів. Приїздили кореспонденти. Була значна підтримка, вияв солідарності.

Про вплив пластуників серед новоприбулих. На нас це не так позначилося щодо кількості, як в інших країнах і пластових групах.

▲ Маніфестація до 2-ї річниці російського вторгнення в Україну. Париж, лютий 2024 р.

Франція — велика за розмірами країна. Коли переміщені українці сюди приїздили, їх скеровували по країні. Концентрації у Парижі не було. Оскільки в нас тоді осередок був лише в Парижі, до нас зголосилося лише декілька дітей. Вони були пластунами з Києва — двоє хлопців. Ми їх долучили до Пласту. Всюди є правило: якщо ти десь пластував — не чекаєш у списку очікування, а відразу долучаєшся до якогось гуртка.

Ми знаємо про інших пластунів, які теж приїхали з України, але їх розкидали по Франції. І це було важче з точки зору діяльності, бо великі відстані не сприяють цьому.

Намагаємося запрошувати їх на більші акції — Свято весни, Різдвяна свічка. Якісь такі, щоб у Париж вони приїхали не на пару годин, а на довше.

Знаємо про декілька випадків, коли пластуни, яким далеко до нас їхати, долучилися до французького скавтського руху. Дехто з пластунів із часом повернувся в Україну, але досі є трохи приїжджих у нас. Це вплинуло на розвиток другого нашого осередку в Окситанії, на півдні Франції. Це ближче до Піреней. Майже всі, хто є зараз в цьому осередку, — переміщені з України.

В нас на півдні Франції є пластунка зі Львова Ірина Ведрін. Вона не була активна в перші роки нашої діяльності. В Україні вона належала до референтури «Золотої булави», була доволі активна свого часу. Коли побачила, що є можливість розвивати осередок і є певне зацікавлення, долучилася та очолила процес розвитку пластового осередку в Окситанії. Також там є активна родина — Руслан та Юля Солодкі, яка теж включилася у цей процес. Тепер там є новацтво і юна-

цтво. Юнацтво часто приїздить на наші акції в Париж і дуже подружилось з нашим. Велика дяка їм, бо це справді потребує зусиль: дуже довго їхати, приблизно 10 годин.

Після повномасштабного вторгнення поживилася зацікавленість Пластом в інших містах Франції. Зараз маємо запити, наприклад, з Ліона та зі Страсбурга. Нещодавно ми знайшли колишню пластунку у Страсбурзі завдяки нашим писанкарським гуманітарним проектам. Також чуємо про зацікавлення Пластом з півдня Франції, з Гренобля. Виникло питання: як це все структурувати і як наші ресурси використати, щоб там справді розвинути Пласт.

Важко розвинути пластову працю там, де немає пластуна чи пластунки, які раніше пластували. Самої ініціативи мало. Треба того, на кого можна опертися, хто би рухав процес, очолив його.

Також є питання ресурсів. Франція у своїх масштабах велика, багато не наїздишся. Тобто ми не зможемо навіть кожного місяця відвідувати нові осередки. Можливо, раз в декілька місяців це би виглядало реальним. Разом з тим ми теж зацікавлені в розвитку вже існуючих осередків. Ми є виховниками в Парижі, долучені до багатьох місцевих акцій. Тому проводимо стратегічні сесії і думаємо, як організувати процес розвитку нових осередків. Тепер, коли ми стали краєм, один з пріоритетних напрямків діяльності — це саме розвиток осередків. Менша концентрація на Пласті в Парижі, який в принципі вже нормально працює, а більша увага на запуску ще декількох осередків протягом декількох років. Ми б хотіли створити 2-3 нові, щоб там принаймні було новацтво і юнацтво.

— **Яка зараз чисельність Пласту Франції?**

— Зараз це орієнтовно 150 осіб. Понад 120 — в Парижі, приблизно 20 — в Окситанії, і ще є поодинокі пластуни (доросле членство) в інших містах Франції.

— **На початку 2000-х на таборі «Золота булава» в Україні зустрів юнаків з Франції. Вони належали до мішаного куреня у Мюнхені. Чи зараз таку співпрацю розвиваєте?**

— Зараз ці пластуни не є активними. Свого часу вони комунікували з Пластом у Німеччині, але у Франції організацію не сформували. Якщо є можливість — потрібно створювати щось своє, але, звісно, підтримую співпрацю. Дехто з наших пластунів досі їздить на табори в Німеччину. До нас нещодавно на ДППП приїздили пластуни зі Штутгарта в якості гостей. Ми намагаємося з усіма, за можливості, комунікувати, розвивати співпрацю.

Раніше Пласт на теренах Європи був тільки в Німеччині, Великій Британії, Польщі. Тобто не було куди приєднатися, навіть цим поодиноким пластунам. На початку нашого пластування тут навіть була розмова з пластунами в Мюнхені — чи не краще, щоб наше юнацтво доєдналося до куреня в Німеччині. Ми таки вирішили створити свій курінь і зробили це. Я була першою зв'язковою нашого першого мішаного куреня імени Анни Ярославни. Він вже має число 6, тому що в 1930-х роках у Пласті Франції існувало 5 куренів, як ми знайшли в архівах. Тобто цей курінь — число 6. Я раз в листопаді 2023, на другу річницю нашого заснування, ми отримали порядкове число, і я після того передала зв'язківство ст. пл. Насті Демиденко.

У нас було достатньо гуртків, і ми вирішили, що хлопці відділяться, сформуєть свій курінь. Зараз вони в процесі створення хлоп'ячого куреня і, можливо, це буде відновлення одного із колишніх діючих у Франції.

Восени в нас з'явилося новацьке гніздо. Нарешті! Ми всі цього чекали. І це мішане гніздо. Першою гніздовою стала пл. сен. праці Мирослава Долгушин. Сподіваємося, що невдовзі теж зможемо його роз'єднати, щоб було хлоп'яче і дівоче. Ми намагаємося структурувати нашу роботу. Те, що ми стали краєм, допомогло. КПС, КІР, гніздівство, зв'язківство — все це робить нашу крайову організацію міцнішою.

— **Кому Ти хотіла би подякувати на шляху, який ви вже пройшли?**

— Передусім, якщо дивитися від початків, — це Владика Борис Гудзяк. Він морально та дієво підтримував і досі підтримує нас. Ми неодноразово за ці роки зверталися до нього по підтримку чи допомогу, навіть слово поради. Дуже вдячні.

Слова подяки всьому нашому дорослому членству, яке активно долучається до нашої діяльності і яке організувало це все, та Пластприятю, що нам допомагає. Також дякую Ростиславові Добошу, Андрію Ребрику, всім членам минулого Координаційного центру Пласту в Європі (тепер це Булава пластових груп), які нас підтримували і підтримують. Особливо екс-голові Христині Санторе, що за нас, і мене зокрема, повсякчас вболівала.

Також дякуємо Посольству України у Франції за надзвичайно важливе сприяння нашої пластовій діяль-

ності наданням приміщення минулі 3 роки. Традиційним стало принесення Вифлеємського Вогню Миру у стіни нашого посольства. Нещодавно пан Вадим Омельченко, Посол України у Франції, і пані Вікторія Гуленко, радниця і директорка Культурного центру, отримали хустки і стали почесними членами Пластприятю.

— **Що Ти побажаєш пластунам Європи від Пласту Франції і яка Твоя мрія?**

— Головне, напевно, — не боятися. Навіть якщо ти чогось не знаєш, — пробувати. Тобто ніколи якість не виникне відразу, з першої акції. Мені здається, що ми спершу боялися проводити якісь акції, бо не мали достатньо досвіду, не знали, як воно буде. Треба робити, інколи вчитися на своїх помилках. Помилки — це абсолютно нормально. Навіть якщо не виходить так, як є в інших... Дивитися, як є в когось, але пробувати робити так, як ви можете в себе. Коли ми успішно щось зробимо, на нас теж звернуть увагу і скажуть: «О, пластуни Франції зробили це гарно!».

Якість не візьметься без кількості. Це моя думка. Можливо, будете помилятися, щось не виходитиме, але робіть так, як ви можете. Якість не візьметься з малої кількості пластунів. Ми хочемо потужне юнацтво, але слід розуміти, що має бути певна кількість того юнацтва, щоб певний відсоток був потужним. Так само і новацтво, старшопластунство, сеньйорат.

Головне — вірити в свої сили. Не переживати, що хтось збоку може щось не те сказати. От нещодавно від ГПБ, із друзями Мироном Спольським та Ростиславом Добошем, побувала на саміті Світового конгресу українців у Бухаресті. Там відчула, що є величезна потреба в розвитку молодіжного руху.

Багато хто говорить: молодь не дуже активна. Слід розуміти, що не можемо просто так молодим людям у віці 20-25 років сказати: будьте активні! Їх треба виховати, щоб у 20-25 років вони були активними і свідомими.

**ПОТРІБНО, ЩОБ БУВ ПЛАСТ.
І ДЛЯ ПЛАСТУ САМЕ ЗАРАЗ Є ВЕЛИКА
ДІЛЯНКА РОБОТИ. ДОЛУЧАЙТЕСЯ
ДО ПЛАСТУ, СТАВАЙТЕ ВИХОВНИКАМИ.
БО У ФРАНЦІЇ, ЯК І ВСЮДИ,
Є ПРОБЛЕМА У ВИХОВНИКАХ.**

І звертаюся до всіх непластунів, які читають «Пластовий шлях»: навіть якщо ви не долучаєтеся до нашої організації, будь ласка, всіма силами підтримуйте Пласт. Це корисно і потрібно.

Щодо мрії, дуже хотілося б, щоби в Парижі була зручна, простора пластова домівка. Ми би все гарно там розмістили, разом з архівом «Пластового шляху», який нам пообіцяв передати Владика Борис Гудзяк. Також хотіли б мати власний терен, щоб проводити там наші табори.

— **Дякую за змістовну розмову!**

Запитував Юрій Леськів
Світлини з фотоархіву КПС Франції

ПРО МИНУЛЕ І ТЕПЕРІШНЄ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУ В АРГЕНТИНІ

пл. сен. дов. АНДРІЙ ВАСИЛИК, СМ
Світлина з фотоархіву КПС Аргентини

▲ Пластуни Аргентини в місті Люхан, перед українською католицькою катедрою. Провінція Буенос-Айрес, квітень 2022 р.

< Збірка на таборі «Ненаситець І», 1953 рік

ПОЧАТКИ І РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЇ

Формальне заснування Пласту в Аргентині відбулося 26 березня 1949 року, коли створено тимчасову КПС, очолену уповноваженим Головної Пластової Старшини пл. сен. сктм Петром Греськом, що приїхав з Австрії. Ця перша КПС мала такий склад:

Голова — пл. сен. сквастмастер Петро Гресько
Заступник — пл. сен. Павло Клим
Писар — пл. сен. Ярослав Улицький
Члени — ст. пл. Марта Осадца, Надія Тищенко
Пластовий капелян — о. д-р Володимир Ковалик

11 ЧЕРВНЯ 1949 Р. СТВОРЕНО ПЕРШИЙ ПЛАСТОВИЙ ОСЕРЕДОК У БУЕНОС-АЙРЕСІ. ПЛАСТУНІВ НА ТОЙ ЧАС БУЛО 48.

До нас долучився перший пластун новак Олег Сухар. Спроба створити пластове середовище в Буенос-Айресі була й раніше, але вона не мала результату через малий відгук потенційних членів.

Перший гніздовий УПН ст. пл. Любомир Думановський був призначений КПС у 1951 році.

Пластуни діяли у станицях та осередках праці:
Станиця А — Буенос-Айрес, коло церкви на вул. Курапаліґве,
Станиця Б — Вілля Баллестер,
Станиця Ц — Беразатеґі,
Станиця Е — при православної церкві на вул. Суйпача, 842 у Буенос-Айресі.
Осередки праці існували у Вілля Діяманте, Беріссо та Апостолесі.

Пластові табори почалися у 1952 році. Перший табір відбувся у Платанос, Буенос-Айрес.

Другий табір, 1953 року — у Пунта Індіо. Він отримав назву «Ненаситець І», таборувало 25 пластунів, між ними один пластун новак Зенон Бігун. Табір тривав майже цілий місяць.

Третій табір звався «Ненаситець ІІ», відбувся 1954 року і тривав три тижні. Його 114 таборників були розділені на три підтабори: юнаків, юначок і новаків. Брала участь всі станиці, крім станиці Б, що відбула свій табір у дельті Тіґре.

Перший Крайовий З'їзд відбувся 25 липня 1954 року. У тому часі кількість пластунів сягнула 254 членів: УПН — 105, УПЮ — 92, УСП — 34 і УПС — 23.

Пластовий З'їзд обрав нову управу.

КПР

голова — пл. сен. Теодор Хомишин
заступник голови — пл. сен. Олександр Лісевич
писар — ст. пл. Борис Пожар
члени — пл. сен. Наталка Стернюк, Ярослав Дикий
заступники членів — ст. пл. Л. Веремчук,
Орест Веселий

КПС

голова — пл. сен. Б. Галайчук
заступник голови і комендант пластунів — ст. пл. М. Василик
комендантка пластунок — Мирослава Яхно
писар — ст. пл. Дарка Сухар
референт УПС — пл. сен. Юрій Грицюк
референт УСП — ст. пл. Іреней Липинський
референт УПН — ст. пл. Любомир Думановський
Пластові табори, організовані цією вибраною старшиною, були: «Ненаситець ІІІ» (1955); «Залізна Острога», Пунта Ляра, (1956).

Кількість членства почала спадати через виїзд з Аргентини на тлі економічної ситуації. Тому наступний табір, «Ненаситець V» у 1958 р., зібрав лише 60 учасників. Були ліквідовані станиці Б і Е.

На ІІ КПЗ у 1956 р. був обраний новий провід. КПР

голова — пл. сен. Б. Галайчук
члени — пл. сен. Павло Клим, пл. сен. Ростислав Ільницький, пл. сен. Ярослав Улицький, ст. пл. Микола Бандрівський
КПС:

голова — ст. пл. Михайло Василик
заступник голови і комендант пластунів — ст. пл. Іреней Липинський
комендантка пластунок — Мирослава Кльось
писар — ст. пл. Ярослав Бандура
референт фінансів — ст. пл. Анна Моссора
референт УПС — пл. сен. Теодор Хомишин

Намагаючись поширити Пласт знову на передмістя, де жило багато українських родин з дітьми, КПС створила два нові осередки праці. Перший діяв у Саранді, осередкова ст. пл. Анна Моссора. Там було 3 новацькі рої. Коли новаки перейшли до юнацтва, існувало два юнацькі гуртки; був час, що в цьому осередку діяли 3 новацькі рої й два юнацькі гуртки.

Цей осередок добре розвивався, була думка перетворити його на станицю, але після заміжжя осередкової пластова діяльність занепала.

Другий осередок діяв у Ляважолі, де згуртувалися кілька новацьких роїв і юнацьких гуртків. До цього осередку праці приїжджало багато виховників зі станиці А, щоб вести пластову працю; вони підготували кілька нових новацьких й юнацьких виховників. Цей осередок діяв ще довгі роки, але зрештою був ліквідований.

Також існували осередки у домі сс. Василянок у Рамос Мехія, де діяв рій новачок, група новаків, що збиралася на заняття при філії товариства «Відродження» у Мунро, Буенос-Айрес.

Наприкінці 1960-х років кількість пластунів була менше сотні, але в наступні роки зросла до 120-140 членів. Економічна ситуація в Аргентині також покращилася і стабілізувалася.

< Візит Верховного Архієпископа Йосипа Сліпого до Аргентини, вересень 1968 року

< Члени КПС і КПР Аргентини: голова КПС В. Агрес, Ю. Данилишин, І. Василик, Г. Сокіл, М. Литвин, А. Шаварняк, Ю. Федішин, голова КПР М. Василик. Буенос-Айрес, 1979 р.

< Пластунів Аргентини відвідує Голова ГПР пл. сен. Орест Гаврилюк, ЧМ, 1996 рік

ДОМІВКИ

З ініціативи пластунів та батьків пластунів у 1956 р. купили оселю за 150 км від міста Буенос-Айрес, де почали проводити табори для всіх уладів.

У 1961 р. пластовий провід купив дерев'яний будинок для пластових занять, що розмістили на площі Української церкви за дозволом оо. Василян.

1976 року організація провела колосальний проєкт та купила будинок недалеко від греко-католицької катедри, де аж дотепер ведеться пластова життя.

СПІАКУВАННЯ З ІНШИМИ СКАВТСЬКАМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

2015 року група вірменських, польських, словацьких скавтів, що зорганізовані в окремий улад в Аргентинській скавтській організації, звернулася до Пласту з пропозицією долучитися до їхнього гурту. Оскільки вимоги та ідеологічні принципи суперечили пластовим, було вирішено не вступати до такої організації, але тримати зв'язки, щоб разом проводити скавтські програми й зустрічі.

ТРИВОЖНІ ПОДІЇ

На початку 2022 року Москва вкотре напала на Україну та зворушила настрої та почуття українства по цілому світі та діаспорі. В Аргентині, за рішенням Української центральної репрезентації, що належить до СКУ, розпочалося збирання пожертв на Україну. До Пласту звернулися з пропозицією разом з іншими організаціями очолювати збірку, сортування та надсилання допомоги. Нелегко було це сповнити, але аргентинські громадяни та ціла українська громада зібралася до такого благородного обов'язку. Разом із СУМом, ансамблями і культурними групами, школярами, промисловцями, підприємцями, священиками, що їх очолив Єпископ УГКЦ кир Даниїл Козлинський, науковцями, аргентинськими скавтами провели збірку пожертв для України.

ПЛАСТОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Упродовж 75 років Пласт в Аргентині діяв безперестанку, долаючи різні труднощі, успішно провадив правильну пластову працю, щоб зберегти, захистити українську ідентичність, свою мову, культуру та історію, виховуючи найкращих провідників та виховників. Важливою метою було не допустити асиміляції, приєднати та збагатити український скарб для сучасних та майбутніх аргентинсько-українських поколінь.

Сучасна молода КПС є свідченням, що Пласт був, є та буде на «пампаскій» землі.

«В ПЛАСТІ РОСТЕ НОВИЙ ЛЮД»: НОВАКУВАННЯ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

пл. сен. праці МАРИНА ДОВЖЕНКО, ПС

— ” —
2024 РОКУ ПЛАСТ ВІДЗНАЧАЄ
100-ЛІТТЯ НОВАЦЬКОГО УЛАДУ.

ПОПРИ УСІ ВИКЛИКИ ХХ ТА ХХІ СТОЛІТЬ МИ ПРОДОВЖУЄМО ПЛЕКАТИ НОВИЙ ЛЮД.

Мабуть, у цих історичних обставинах наша місія стає лише важливішою. Як змінилася новацька програма у реаліях повномасштабного вторгнення, розповідають виховники із Харкова, Запоріжжя, Дніпра, Кривого Рогу.

Новацькі сходи та акції відбуваються попри обстріли та повітряні тривоги. Зараз в Україні, на жаль, немає повністю безпечних місць, втім, є регіони, що частіше потерпають від обстрілів. Однак і там новачки та новачки відвідують сходи та гніздові акції, відзначають важливі пластові дати, зокрема, День Першої Пластової Присяги та 100-ліття новацтва, а ще допомагають добрими справами та збирають кошти на підтримку пластунів-захисників. Попри все в Пласті росте новий людина.

Сходи — основний елемент новацької програми. Серйозним викликом для проведення занять зараз є питання безпеки. В Україні є регіони, де повітряні тривоги лунають чи не щодня, відповідно, завжди є ризик того, що тривога може розпочатися під час сходів.

«В першу чергу ми зосереджені на безпеці, тому сходи проходять лише в місцях, що мають укриття або одразу в укриттях. Якщо ми займаємося не в сховищі, то за сигналом повітряної тривоги одразу організовано переходимо туди», — розповідає Ірина Маркевич, гніздова гнізда ч. 65 «Вартові Степу» зі станиці Харків. У гнізді відновили заняття в січні 2023 року, тому діти вже звикли до певних алгоритмів дій, спускаються до сховища організовано і спокійно. Планують сходи виключно у місцях, де є укриття, і в станиці Кривий Ріг.

Як не сумно, звикли до тривог і новачки та новачки станиці Дніпро — як розповідає сестричка Оля Подгорнова, іноді навіть відмахуються від тривог «як від комарів», але і виховники, і батьки пильнують питання безпеки. «Поки у нас не було домівок-укриття, ми займалися в бібліотеці та під час тривоги спускалися в підвал. За таких обставин використовувала «План Б» — варіанти занять, адаптованого під укриття: малювали, вирізали, грали в ігри, що не потребують місця для бігу, дивилися фільми, розповідали історії та страшилки, бавилися в театр тіней — це, до речі, в підвалі йде «на ура», — ділиться досвідом сестричка Оля.

КОНТАКТИ З ЕКЗИЛЬНИМИ СКАВТАМИ

1959 р. з ініціативи малярських скавтів і при підтримці пластунів почали відбуватися зустрічі й наради між представниками екзильних скавтів: малярів, естонців, вірмен, литовців та українців. Успішно організували перше Джемборі 30 грудня 1959 р. у Буенос-Айресі.

▲ Найбільш пам'ятний момент — вручення новацької хустини

Подекуди зазнала змін і форма проведення сходин. «Частина дітей виїхала за межі міста, хтось — навіть за кордон, тому ми проводимо сходини по чергово онлайн і офлайн, щоб всі діти з рою могли брати участь та виконувати новацьку пробу», — розповів братчик Василь Третяк зі станиці Запоріжжя.

Змінилося і змістове наповнення сходин. За словами виховників, питання війни, руйнувань оминути не вдається: часто діти самі порушують ці теми, на власні очі бачачи результати обстрілів. «Крім того, у нас багато патріотичних заходів, програма націлена на те, щоб дати дітям розуміння того, що відбувається. Для нас це актуально. Продовжуємо говорити про мову (у здебільшого російськомовному місті), зустрічаємося з військовими, говоримо про безпеку», — відзначила сестричка Наталя Буковшина, гніздова підготовчого гнізда «Легенди міста» зі станиці Кривий Ріг.

Виховники намагаються залучати до занять з дітьми фахівців. «Провели в цьому пластовому році кілька сходин, присвячених безпеці, за участі співробітників поліції та ДСНС. До кінця року плануємо провести сходини з психологічної самопомогі», — відзначила сестричка Ірина. «Важливо також створити для дітей безпечний простір, в якому вони можуть висловитися і поділитися тим, що непокоїть», — переконана сестричка Наталя.

У різних станицях також проводять заняття з першої медичної допомоги для новацтва. В умовах війни це перестало бути лише точкою проби, а є життєвою необхідністю.

Воєнний стан вплинув і на проведення акцій. Наприклад, у станиці Харків довелося обмежити заходи, що зазвичай проводилися на свіжому повітрі. Однак ситуацію рятує співпраця з закладами, що мають власну територію і сховища, зокрема, станцією юних натуралістів, яка має обладнане укриття та простір, який здатний вмістити значну кількість пластунів. «Прове-

ли там День Першої Пластової Присяги та плануємо проводити інші заходи в теплу пору року», — розповіла сестричка Ірина. Також вона зауважила, що до заходів на відкритому повітрі залучають батьків, щоб вони постійно були поблизу.

За словами сестрички Олі, чимало локацій у Дніпрі, де можна було б проводити акції, відпадають, бо там періодично щось «пролітає», тож шукають такі, де поблизу є укриття і можна максимально подбати про безпеку дітей. Сестричка Наталя розповідає, що вони планують маршрути мандрівок по місту відповідно до розташування бетонних кабінок-укриттів, що з'явилися після початку повномасштабного вторгнення, та стаціонарних сховищ. Іноді доводилося спускатися під час мандрівок і в підземку. «Звісно, батьки розуміють, що завжди є ризик — у наше місто іноді «прилітає» ще до тривоги, неможливо все прорахувати, тому на мандрівки беремо спеціальні дозволи у батьків, де прописані й ці моменти», — розповіла вона.

ВПЛИВАЄ НА ПРОВЕДЕННЯ ПЛАСТОВИХ ЗАХОДІВ І МІННА БЕЗПЕКА. НОВАЦТВУ РОЗПОВІДАЮТЬ ПРО ОСНОВНІ ПРАВИЛА І ТЕ, ЯК МОЖУТЬ ВИГЛЯДАТИ МІННО-ВИБУХОВІ ПРИСТРОЇ.

Сестричка Наталя розповідає, що бодай раз на рік до дітей запрошують фахівців, які в ігровій формі нагадують дітям правила поведінки. За словами братчика Василя, під час мандрівок та прогулянок за дітьми потрібно особливо стежити, щоб вони нічого не піднімали з землі.

На 2024 рік заплановані новацькі табори. Згідно з рішенням КПС та КПП, якщо неможливо провести табір за кордоном, в Україні таборувати можна на територіях Закарпатської, Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Хмельницької та Чернівецької областей. До прикладу, новацтво станиці Харків не має можливості таборувати вдома, у Харківській області, тож подорожує — за словами сестрички Ірини, її новачки вже двічі таборували у Карпатах та були на таборах за кордоном. Нерідко ініціаторами таборування за межами України є батьки. «Діти так втомилися від повітряних тривог, що батьки просять зголошуватися на табір за кордоном, щоб нервова система дітей відпочила», — розповідає братчик Василь. «Відчуття безпеки дуже важливе і для нас, і для дітей, які мають можливість трохи перепочити», — відзначає сестричка Наталя, але зізнається, що перші кілька днів на таборі діти трохи вирізняються тим, що, наприклад, з більшим острахом сприймають гучні чи різкі звуки.

Окремим викликом для комендантів і виховників є вчасне реагування на повітряні тривоги. Втім, не можна уявити пластове літо без таборів, тож організація потребуватиме додаткових зусиль, знань, вмінь.

«Зараз проведення табору вимагає від виховників додаткового навчання», — переконана Настя Червінська, крайова булавна УПН в Україні. На її думку, дорослі мають бути готовими до різних ситуацій, які можуть трапитися, і їхнє головне завдання — зробити табір безпечним та комфортним. «Варто обрати най-

більш безпечні області України для таборування, подбати про укриття поблизу місця табору, мати план дій на випадок потреби евакуації та проговорити його з дітьми. Також варто пройти курси медичної і психологічної допомоги, щоб не роззубитися, якщо виникне непередбачувана ситуація», — наголошує вона.

ОДНАК ПИТАННЯ НЕ ЛИШЕ У ФІЗИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ. НОВАЦТВУ З РІЗНИХ РЕГІОНІВ МАЄ РІЗНИЙ ДОСВІД ПРОЖИВАННЯ ПОДІЙ ВІЙНИ, У НИХ МОЖЕ БУТИ РІЗНА РЕАКЦІЯ НА ТІ САМІ СИТУАЦІЇ. ТОМУ НЕ ЗАЙВИМИ БУДУТЬ ТЕМАТИЧНІ КУРСИ ЧИ ВЕБІНАРИ.

«Іноді виникає потреба поступитися певними пластовими правилами чи традиціями при проведенні табору, якщо це викликає у дітей (когось одного чи всіх) негативну реакцію. Це стосується нічних алармів, гучних звуків на ватрах чи інших заняттях, відсутності дзвінків батькам впродовж цілого табору, довгих мандрівок тощо», — вважає крайова булавна УПН.

Крім того, новацтво активно бере участь у волонтерській діяльності. Звичайно, тут чимало залежить від залученості до такої діяльності сестричок та братчиків і батьків, від того, наскільки дорослі власним прикладом стимулюють та підштовхують новацтво до волонтерства. Однак діти переважно дуже жваво реагують на плетіння сіток, збір коштів для пластунів-захисників, виробництво енергетичних батончиків, окопних свічок, листівок, устілок тощо.

Зміни сталися і в новацькій програмі, зокрема у новацьких вмілостях. Реалії змінюються, світ, в якому живуть сучасні діти, суттєво відрізняється від того, що було 10 років тому. Логічно, що і проби, і вмілості, які здобуває новацтво, адаптують до реалій. Серед вмілостей УПН з'явилися такі, що безпосередньо пов'язані з безпекою в часі війни. За словами Ярини Яцун, ініціаторки робочої групи, розробку таких вмілостей розпочали 2022 року, а булава затверджувала їх фактично під ракетними обстрілами.

«Над програмою "Виживалки 1, 2, 3" активно працювала Леся Малахівська. Завдяки Лесі новацтво і виховники отримали продуману програму про поведінку в різних складних ситуаціях, щоб вижити. По суті, це "безпека життєдіяльності" для дітей 6-12 років, але не за нудними шкільними уроками, а з новацькими практичними активностями.

Паралельно з працею над вмілостями виживання Ромко Козуб активно долучився до розроблення нових вимог вмілостей про цінність держави та її захист. З поданих ним пропозицій виїшла цікава та змістовна виховна програма для новаків і новачок різного віку».

Попри всі виклики, робота з новацтвом триває вже 100 років і триватиме далі. Виховники і новацтво адаптуються до нових реалій і продовжують плекати чар новакування.

▲ Новацтво Кривого Рогу з сестричками на одній з вулиць міста, а позаду — наслідки московського ракетного обстрілу. Фото Наталії Буковшиної

▲ Братчик рою є найпершим прикладом для новаків

Юрій Житлов під час відвідин одного з волонтерських офісів у Самборі (Львівщина), 6 березня 2024 р. Фото Юрія Леськова

ЮРІЙ ЖИТЛОВ

ПЛАСТУН, ЯКИЙ ЗУСТРІВ ПЕРШІ ПОСТРІЛИ ЦІЄЇ ВІЙНИ

Лік пластунів і вихованців Пласту, які боронять рідну землю, перевищує пів тисячі. Про багатьох із них пластовий загал нічого не знає. Вони віддано, але без розголосу несуть військовий тягар. Як тут не згадати вислів митрополита Андрея Шептицького: «Не потоком шумних і галасливих фраз, а тихою невтомною працею любить Україну». Лише доповнення до сказаного: тут ідеться про працю надважку — захист Батьківщини від ворога більш чисельного і значно краще озброєного.

Мій співрозмовник цілком претендує на узагальнений образ тих, про кого веду мову. Він зі сходу, а зустрілися ми на заході України. Якось на вулиці зауважив пластову лілейку на військовому однострої. Так відразу й зав'язалася розмова з прикордонником і пластуном-«чорноморцем» Юрієм Житловим. Згодом ми продовжили її в одному з волонтерських офісів.

— Друзе Юрію, розкажи трошки про себе, будь ласка.

— Народився у 1972 році на Луганщині, в місті Кремінна. Батьки, діди, прадіди і навіть прапрадіди — всі з Кремінної. Наша родина належить до корінних. Ми не переселенці. Один із моїх предків у давніші часи навіть писав листа московській цариці Катерині, щоб надала Кремінній статус міста. У тому документі зустрічається і наше прізвище, і прізвища інших корінних жителів. Наприклад, Жигілій — теж давнє кремінське.

Наше містечко належить до шахтарських. Це мало на мене вплив. Навчався у гірничо-видобувному технікумі в Лисичанську. Адже батько Анатолій Лаврентійович був гірником. Мати Любов Гаврилівна працювала на пошті. Мої батьки вже відійшли у Вічність.

У 1991 році, по закінченні навчання, проходив строкову військову службу в прикордонних військах. Це був Одеський прикордонний загін. Заколот в СРСР із назвою ГКЧП мене зустрів у Мостах, на заході України. Там навчався у школі прикордонників.

Завершив військову службу, повернувся додому. Якось так сталося, що неабияк захопився мандрями. Люблю природу. Навіть мав фоторушницю «Зеніт». Познайомився з луганчанами-туристами. Працював тоді в місцевій Пересувній механізованій колоні (ПМК).

Спершу ми почали подорожувати горами Кавказу. Маю 5-ту категорію складності в пішохідному туризмі, а 6-ту — незакриту. В товаристві нас було шестеро осіб.

Згодом ми взялися за водний туризм. Від 2000 року працював у Кремінній в міському Будинку учнівської творчості. Керував гуртком пішохідного туризму. І ми на канікулах проводили водні мандрівки. Це, наприклад, маршрути з початком у Святогірську, або стартували з Куп'янська, а тоді своїм ходом ішли на Кремінну.

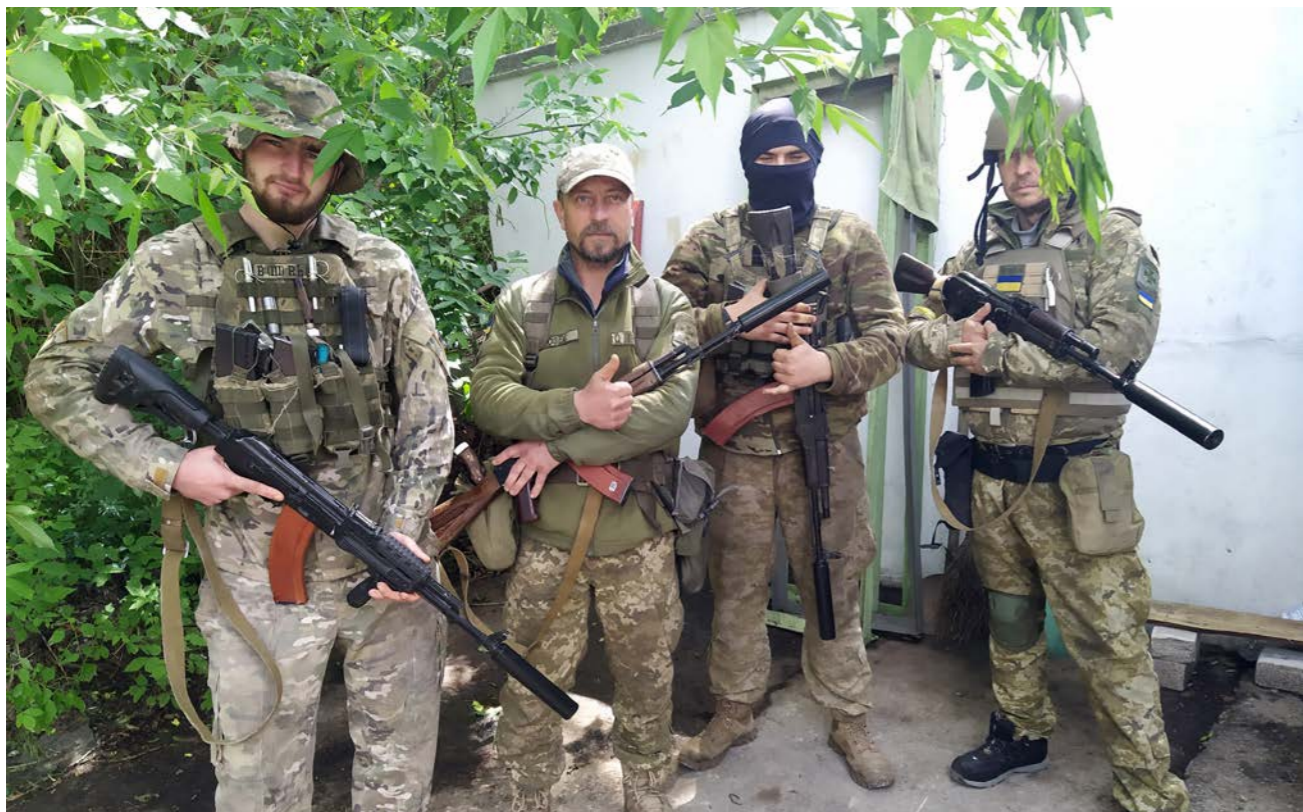
— Як життя привело Тебе до Пласту?

— Це сталося, здається, у 2004 році. Друзі Сергій Летенко, а потім і Дмитро Колесник працювали над програмою розбудови Пласту на сході. Тоді вони належали до Краматорської станиці, потім Сергій перебрався у Київ.

Моя дружина Наталія (дівоче прізвище Клунна) викладала в школі географію. Від місцевого відділу освіти надійшла інформація про організацію пластового вишколу і можливість взяти в ньому участь. Дружина розповіла про це, і ми вирішили пройти ВППП. Після того почали потроху брати участь у різних пластових заходах. Це і Свята весни, і табір «Степовий вітер». Їздили на вишкіл в Яремче до подружки Марічки Артиш. З таборів — були окружні «гайдашники». Тоді гуртки ми ще не сформували. Це відбулося згодом, десь у 2008 році. Я спершу пробував організувати юнацький, а потім взявся за новацтво, щоб діти в організації підросли змалечку. Як почали ми з новацтвом — так і пішло далі. Фактично, кожного літа брали участь у крайовому таборі УПН «Літопис рідної землі». Побували на таборі в Білгороді-Дністровському, були на «Літописі» в Одеській області. У 2010 році був виховником на новацькому таборі в Німеччині.

— ” —

НЕ СКАЖУ, ЩО ПЛАСТОВУ ПРАЦЮ МИ ВЕЛИ В КОМФОРТНИХ УМОВАХ. БУЛИ ПОЧАТКИ ОРГАНІЗАЦІЇ У СВАТОВОМУ, В СІВЕРОДОНЕЦЬКУ. МИ З ДРУЖИНОЮ — В КРЕМІННІЙ. РЕЗУЛЬТАТУ БУЛО МЕНШЕ, НІЖ ХОТИЛОСЯ Б. ДЛЯ МІСЬКОГО ВІДДІЛУ ОСВІТИ, КОЛИ ЇМ ПОТРІБНО БУЛО, МИ ЩЕ БУЛИ «НОРМАЛЬНИМИ» З НАШОЮ ПЛАСТОВОЮ ПРАЦЕЮ. АЛЕ ЦЕ НЕ ЗОВСІМ І НЕ ВСІМ ПІДХОДИЛО.

^ 3 бойовими побратимами-прикордонниками. Лисичанськ, травень 2022 р.

Кошти змушені були шукати самі. Після Помаранчевої революції для керівництва місцевою освітою ми вже стали не зовсім такими гарними.

Питання мови. Якщо брати до уваги кременських мешканців як корінних — вони ніколи не «говорили», ми всі зазвичай «балакали». Пів міста балакало (це суржик чи діалект — називаємо як хочемо), а російськомовні «разгаваривали». Російськомовні почали вважати тих, хто балакає, «колхозниками» (в розумінні — загурканими селянами). Так російськомовні витіснили наш кременський діалект.

— **Що відбувалося далі?**

— В нас у 2012 році з'явилася парохія УГКЦ. Спершу був молодий священик, а потім прийшов старший — о. Онуфрій Репецький. Середовище навколо нас із дружиною було комфортним. До нашого храму ходили всі по-українськи налаштовані, підтримували Євромайдан. У тому ж 2012 році активне пластування припинилося. Я залишив працю в Будинку учнівської творчості.

Коли у 2014 році все почалося, я сказав: врешті «брати» показали справжнє лице. Тоді лінія фронту зупинилася в Рубіжному, ворог не дійшов до Кременної. Я вступив на військову службу. У січні 2015-го підписав перший контракт. Спершу служив при військоматі, потім ми написали рапорти і потрапили в Яворівську 24 бригаду. Після служби вийшов сержантом, тепер — головний сержант. Батальйон, в якому служив, був сформований із контрактників.

— **Отже, маєш належний військовий вишкіл.**

— До 2022 року в країні, мабуть, в цьому напрямку все було більш сплановано. Ми пройшли навчання, і не 2 тижні, а значно довше — декілька місяців. На Яво-

рівському полігоні познайомилися з литовцями. Це були часи, коли ми справді вчилися і нас могли навчати. Литовські військові, якщо ми щось не розуміли, намагалися пояснити. Свій досвід іранських, афганських кампаній передавали нам. Між іншим, в одного з цих інструкторів є львівське коріння.

У 2016—2017 рр. півтора року був в АТО: Кримське і Попасна.

Тоді теж була війна, але набагато «спокійніша». Кримське взагалі було спокійним місцем. Лівіше-правіше, бувало, ми з ворогами гризли одне одного. Попасна: ну, стріляли, але калібр 82, а зараз 82 — це, можна вважати, затишшя.

— **Як вас сприймало місцеве населення?**

— По-різному, бо люди різні. У нас в батальйоні хлопці були не лише із заходу України. Ротний, наприклад, — з Кадіївки (Стаханова). Спілкувався російською.

Нас попереджали: нічого в місцевих не брати. От одного разу розвантажувалися з ешелону. Підійшла бабуся. Чай, каву пропонує. Через пів години хлопчина, який був з нею, побіг в крамницю, бо не було в неї вже ні чаю, ні кави. А інша жінка, її сусідка, гріла воду, щоб ми могли помитися. Але маю деякі й не дуже гарні згадки. У Кримському, наприклад, дехто на нас скося поглядав.

— **24 лютого 2022 року...**

— З військової служби звільнився десь у 2018 році. За якийсь час знову підписав контракт і служив у Державній прикордонній службі України (ДПСУ). У мене залишалося 5 днів до завершення контракту. Почалася війна.

МИ ПЕРЕБУВАЛИ НА УКРАЇНО-РОСІЙСЬКОМУ КОРДОНІ. В МЕНЕ ЯКРАЗ БУВ ВІЇЗД. ТОМУ ВІЙНУ ЗУСТРІВ З ПЕРШОГО ПОСТРІЛУ, У ПРЯМОМУ РОЗУМІННІ.

Вночі з Троїцького Луганської області ми вирушили на кордон для спостереження. Важливо, за тиждень-два до цього в селі на російській стороні пересувалися на авто лише поліція і тентована військова вантажівка «УРАЛ», а людей не було взагалі.

В день початку війни місце, де ми стояли, якби росіяни хотіли, накрили би артилерійським вогнем. Вранці вони обстрілом показали, що знають місце нашого розташування. Вдарили крупним калібром метрів 150 від нас.

Отже, нас відвели, а прикордонників у Щасті і Міловому просто змели. Там вони зазнали втрат. Там, звідкіля нас відвели, росіяни зайшли без пострілів. Ми почали збройний опір в Кременній, відтак у Лимані. Гарного там нічого не було, а про погане не хочеться згадувати. Дуже не підготовлено все було. Про командування не буду говорити, про стан фортифікаційних споруд теж, а ми, як кажуть, робили, що могли.

Приблизно пів місяця ми перебували в Ямполівці, у Невському. Потім мене перекинули на Кременну, звідкіля ми відійшли. Були і Ямпіль, і Воєводівка, і Лисичанськ, і Сіверодонецьк.

А на захід України мене перевели майже рік тому, після лікування в госпіталі. Отримав контузію. Тепер проходжу службу у Львівському прикордонному загоні. А сім'я — на Стрийщині. Молодший син Анатолій постійно з дружиною, а старший Гліб працює в Стрию. Має 24 роки. Тепер сім'ю бачу частіше. Вони з дому їхали одним з останніх евакуаційних автобусів. Наступного дня транспорту для евакуації вже не було.

— **Як, на твою думку, в Україні далі все відбуватиметься?**

— Кажуть, всі наші території звільнимо до кордонів 1991 року. Можливо, але, як на мене, у найближчій перспективі це виглядає на популізм. Дивлячись об'єктивно, зараз треба бетонувати все, що можна. На початках про фортифікацію фактично взагалі ніхто не балакав. І тільки зараз почали вести балачки про облаштування фортифікаційних споруд і щось робити в цьому напрямку. А було так: виходиш на визначену територію і якоюсь лопаткою починаєш робити собі окоп.

*Братчик рою «Вовченята» пл. сен. Юрій Житлов — >
«Східняк» з новачками. Четвертий ліворуч у 1-му ряді —
Захар Скляр, який загинув у грудні 2023 р.
в російсько-українській війні. Кременна, січень 2007 р.*

*Юрій Житлов зі синами Анатолієм (ліворуч) і Глібом >
під час крайового історичного табору УПН
«Літопис рідної землі». Вістова коло Калуша, 2007 р.
Світлина з фотоархіву Юрія Житлова*

^ Друг Юрій із посмішкою каже: «Камізельку як для берегової охорони "підігнали" харківські Відьми». На ній — символ ЧМ і військовий позивний

У соціальних мережах, як глянеш різні патріотичні групи, ворогів мають за недолугих, називають «чмобиками», а вони, наприклад, забетонували на Херсонському напрямку три лінії оборони. Ворога треба знищувати, але його не можна недооцінювати. Окупанти, на жаль, мають можливості і вміння.

Дуже добре, що союзники надають нам ракети, артилерійські та інші боеприпаси, техніку, але бійців меншає, а людський ресурс в Україні обмежений, він потрохи вичерпується.

Пригадаймо, дивізію «Галичина» під час Другої світової війни німецька армія готувала рік. Тоді розуміли, що люди — це важлива складова, ключовий ресурс. Адаже з ненавченого бійця толку мінімум. Тому, на мою думку, ще півтора року тому треба було переходити на фортифікацію і 100-відсоткову підготовку бійців не на папері.

— ” —
ЛЮДИ Є РІЗНІ. ХТОСЬ МОЖЕ ВИКОНУВАТИ БОЙОВІ ЗАВДАННЯ, А ДЕХТО НІ. НЕХАЙ, НАПРИКЛАД, РЕМОНТУЄ ВІЙСЬКОВУ ТЕХНІКУ, ЯКЩО ЦЕ В НЬОГО ДОБРЕ ВИХОДИТЬ. ДО ЦЬОГО СЛІД ПІДХОДИТИ ДУЖЕ ВІДПОВІДАЛЬНО Й ОБДУМАНО.

Ще в нас полюбляють звинувачувати у своїх бідах інших. Говорити, що Трамп у чомусь винен чи поляки щось не дають, — це знімати з себе відповідальність. Хто забороняє нам збудувати патронний завод на третьому році війни? І люди працювали б, і набоїв було би більше. А так виглядає, що в нас війна, країна залазить у щоразу більші борги, а десь там в них все робиться і нам постачається за гроші. Так інші країни власну економіку піднімають.

Перемога потрібна, і шлях до неї важкий. Але в майбутньому нам слід відновлювати не лише територію, а також і людей. Адаже після здобуття незалежності в Україні ефективної державної політики в цьому напрямку так і не було. На сході України роками бачив і відчував все зсередини. Це створювало сприятливий ґрунт для ворога, який врешті вирішив вдатися до окупації наших територій.

Наведу один приклад. В нас на Луганщині традиційною була акція з назвою «Молода гвардія». Регіональний рух «Лугарі» (номенклатурна організація) опікувався нею і проводив її. Для них різностороння допомога від влади була завжди. Ми з другом Ігорем Олексюком просили допомоги для «Стежок Героїв» — сприяння не було ніколи.

— Розкажи трошки про свій шлях як «чорноморця».

— До вступу у Пласт ми проводили еко-табори на байдарках. Навіть коли вже в нас була пластова організація, ми організували округний еко-табір «Терра».

У 2006 році пройшов вишкіл «Черемош». Тоді отримав посвідку ч. 1, бо мандрував вже трохи перед тим. Як кажуть, веслом встиг попрацювати. Ми тоді з пластункою зі Львова пройшли практичний залік без штрафів.

Після вишколу подав заяву до «Чорноморців» і тривалий час був кандидатом. Зараз я з «Чорноморцями». Від початку війни ми спілкуємося в телефонному режимі. Не часто, але є й особисті зустрічі. Порівняно недавно їздив допомагати у спорудженні прихистку ТТ в Карпатах. Зараз мрію, коли дійдемо до чогось спокійнішого в Україні, піти десь під вітрилом.

Є потужні люди в курені, той же друг Гума. Хлопці збудували козацьку чайку. Не лише збудували — вони на ній виходили в море. Отже, в «Чорноморцях» маю куди рости.

— Дякую за розмову. Бажаю Перемоги і здійснення ще не одної пластової мрії.

Запитував Юрій Леськів

ОЛЬГА ЧМОЛА – ПРО ЗАСНОВНИКІВ 1-ГО КУРЕНЯ УПС

ОЛЯ ЧМОЛА
1 жовтня 2005 року

У серпні 2023 року на 95-му році життя відійшла на Вічну Ватру пл. сен. Ольга Чмола, Тис. — одна з тих пластунок і пластунів, які творили славу історію повоєнного Пласту у США. За це свого часу подругу Ольгу Головній Пластовий Провід відзначив орденом св. Юрія в сріблі.

Вона була скромною, працюютою пластункою з гарним почуттям гумору, а ще глибоко розуміла головні засади організації. Адаже належала до родини, в якій і попередники, і наступники — пластуни за покликанням.

Текст, який пропонуємо, пл. сен. Ольга Чмола, Тис., виголосила в домівці «Суспільної опіки» в Торонто, перед початком святкової програми з нагоди 75-ліття куреня УПС ч. 1 ім. О. і С. Тисовських.

Редакція

Дорогі подруги і друзі! Сьогодні наша зустріч є з радісної причини — відзначення 75-ліття нашого куреня УПС, тож мою розповідь матиму «на весело», згадуючи тих, хто цей курінь заснував і з якими я в молодості мала дещо до діла.

Я називаюся Оля Чмола, 55 років тому називалася Оля Ференцевич. Живу в селі біля Баффало, що називається Деп'ю. Додати «ть» — то буде Деп'ють, легко назву запам'ятати. Донедавна я не призналася, що я зі села, тепер то не модно, але коли в

«Нью-Йорк Таймс» прочитала, що Деп'ю — це найбільше і найкраще село в Ньюйоркському стейті, то вже до нього признаюся.

ОСНОВНИКІВ НАШОГО КУРЕНЯ СТРИЧАЛА Я В ДИТИНСТВІ. СИН НАШОГО ОСНОВНИКА

ПРОФ. ОЛЕКСАНДРА ТИСОВСЬКОГО, ЮРІЙ, ХОДИВ ДО ТОЇ САМОЇ ШКОЛИ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА НА ВУЛИЦІ МОХНАЦЬКОГО У ЛЬВОВІ, ЩО І Я.

Пригадую, як високий стрункий мужчина припроваджував свого сина до школи.

ПРО ПРОФ. СЕВЕРИНА ЛЕВИЦЬКОГО ЧУЛА Я ВІД БАТЬКІВ ЯК ПРО ОДНОГО З ТИХ, ЩО ПІДНИМАЛИ «ЧЕРВОНУ КАЛИНУ», А ПО ДОВГИХ РОКАХ Я СТАЛА НЕВІСТКОЮ ІВАНА ЧМОЛИ.

Якого в перший день німецько-большевицької війни большевики заарештували, і слід по нім пропав.

Від моєї хати за пів години можете бути на канадській границі чи на водоспадах Ніагари. За такий самий приблизно час ви можете бути на найстаршій, найгарнішій пластовій оселі «Новий Сокол». На-

▲ Начальний Пластун Северин Левицький, 1957 рік

чальний Пластун проф. Северин Левицький, псевдо «Сірий Лев», приїхав до Баффало з дружиною Оксаною зі Стернюків, у 1949 році. В той час було дуже тяжко дістати помешкання, тож жили вони при одній родині, і зразу думав він про купно землі — лісу, придатного на пластові табори. Коли в короткому часі до Баффало приїхали Чмоли — пл. сен. Ася зі синами Тарасом і Ігорем, винайняли вони на спілку з панством Левицькими колишню практику лікаря, де з одного боку коридорчика були дві кімнати, а з другого — те саме. Була велика печка, з якої зробили вітальню, маленька кухонька і лазничка. І так дві родини, вирвавшись з таборних параванів, люксово замешкали, будучи приятелями з давніх молодих літ. Дуже скоро і я там з'явилася, в тому приміщенні «відгуляли весілля», на яке Сірий Лев позичив нам з пластової каси 100 дол.

В кімнаті професора від ранку до ночі стукотіла машинка до писання. Полагоджував він всілякі пластові справи, писав історію Пласту, тримав зв'язок з пластунами не лише на терені Америки, а й з тими, що опинилися на інших континентах. В тих часах телефон — це був люксус, уживалося його тільки для поладження справ дуже важливих. У вільні дні, разом із пл. сен. Маріяном Борачком, який одним із перших зробився драгтивенького авта, їздили вони по околицях, шукаючи відповідного місця на пластову оселю. Часто поверталися до хати змучені, заболочені, перемерзли. Пригадую їх задоволені щасливі обличчя, як одного разу з мандрівки вернулися і вигукнули: «Маємо!»

Дружина професора ходила до праці. За якийсь час я перестала працювати, бо очікувала першої дитини, тож ми разом із професором господарили. Професорові це не йшло гладко, і я, хоч в тому ділі теж ще не була дуже обізнана, йому помагала.

Вечорами моя свекруха, пані Оксана і я ходили до школи вивчати англійську мову. Одного вечора п. Оксана перервала стукотіння машинкою, закликала професора до кухні і каже: «Слухай, Север, дивись, в тім великім баняку вариться велика шинка, для гостей, які до Тебе завтра приїжджають. Їй треба ще яких пів години покипіти, а нам вже час до школи. Прошу, не забудь за пів години скрутити газ». Коли за три години ми верталися зі школи, з кухонного вікна бухав чорний дим; щастя, що на тому скінчилося, але бідному професорові добре обірвалося.

До Сірого Лева частенько з Клівленду приїздив у пластових справах і в справі творення пластового музею пл. сен. проф. Леонід Бачинський (Прижмурене Око). Вони годинами дискутували, згадували, журилися долею Пласту на нових поселеннях. Доносила я «старикам» каву і добавки, а Сірий Лев твердив, що ніхто такої смачної кави не вміє зробити, як Оля, а я ніколи іншої кави не робила, лиш порошокану «Максвел гавз кофі». Їх розмовам я завжди прислухалася, багато дечого довідалася від них, особливо про Визвольні змагання, в яких Сірий Лев відіграв велику роль, будучи старшиною.

При їх цікавих споминах я завжди вишивала, і як Бачинський побачив, що я вмюю орудувати голкою, то частенько у мене робив замовлення на якісь курінні відзнаки, як відзнаки золотого вогню, а найбільше гафтувала я Срібні сокири, які члени куреня діставали за значне діло. Він дуже уважав, щоб за віддану працю в Пласті чи в громаді відзначити чи нагородити відзнакою. З моєю свекрухою Асею дружив Льоня, як його моя свекруха називала, довгі-довгі роки, разом мандрували по горах Карпатах, бували на таборах в Остодорі і на Соколі, де організатором і провідником був Іван Чмола. Одного разу, коли Льоня приїхав до нас, дістав він від моєї свекрухи Асі до пластового музею в Клівленді два казани, в яких вона колись на тих прогуляках варила і які як велику цінність перевезла аж за море. Цей пластовий музей наш Льоня створив, ним дуже дорожив, працював у ньому і для нього жив так довго, як довго жив у Клівленді. Довідаюся, що його працю продовжує молодша генерація. Дуже любив зі мною згадувати новацьку оселю в Старяві, яку від товариства «Охорони дітей і сиріт» одержав. (Історія тої оселі була поміщена в одному з випусків «Листів дружнього зв'язку»). Маючи 9 років, я на цій оселі перший раз в житті таборувала. Пригадую, як професор приїздив нас відвідувати, роздавав нам цукерки, сплітав з нами вінки на Івана Купала, ходив на цілоденну прогульку. Коменданткою цього табору була наша незабутня Цюпа Паліїв.

Не знаю, чи то через смачну каву, чи через ці відзнаки, які я на кожний заклик гафтувала, чи через цю новацьку оселю в Старяві, мене прийнято в 1960 році до 1-го куреня імени братів Степана і Олександра Тисовських. Прислали мені офіційне повідомлення, ще й курінне псевдо «Приліпка».

▲ Пл. сен. Ольга Чмола, Тис. ЮМПЗ в Канаді з нагоди 95-ліття Пласту, серпень 2007 р.

ПО СМЕРТІ СІРОГО ЛЕВА (28 СІЧНЯ 1962 РОКУ) ПРОФ. БАЧИНЬСЬКИЙ СТАВ НАШИМ КУРІННИМ.

Як проф. С. Левицький, так і він був завжди в листовному контакті з усіма членами куреня. В нашій стежі «Баффалівка» було нас шестеро, тепер залишилася я одна, і наша «Жовтодзюб» прилучила мене до стежі «Срібна земля». Всім нашим баффалівцям була я «Вірна до смерті», всіх відправила, включно з «Прижмуреним Оком», який є похований в Бавнд Бруку, в останню дорогу. Тепер кожної неділі після Служби Божої роблю обхід; починаю від своїх: бабусі Асі і мого Ігоря, тоді через горбок переходжу до Маріяна Борачка («Буревій»), звідтам через доріжку іду до могили нашого довголітнього улюбленого станичного і братчика Славка Пришляка. На могилу Сірого Лева далеченько, то відвідую його, їдучи на наш «Новий Сокіл», це мені по дорозі. Два рази в році, в річницю смерті і під час таборів, братчик Славко разом з новацтвом сплітав вінки з галузок ялинок «Нового Сокола» і разом з дітьми відвозив на могилу проф. Северина Левицького і його дружини Оксани. А нашого першого курінного проф. Олександра Тисовського, якого в 1968 році 28 березня поховано у Відні, я вже в останню дорогу не відпроваджувала. Це зробив мій брат Юрій Ференцевич, «Цюха», який в той час був головою Головної Пластової Булави.

Сьогодні з радістю вітаємо нових членів куреня УСП «Дроти», які прибули на наш Ювілей. Довідалися ми від пл. сен. Христі Ковч, довголітньої Булавної УПС, що в Україні вже є курінь УПЮ ім. О. Тисовського в Самборі, а на Донеччині є стежа 1-го куреня «Перлина Степів». Ще якийсь час, і ми зможемо вигукнути: «Нас багато — нас не подолати», та треба над тим попрацювати.

—”—

ВІРНІ ДО СМЕРТІ. СКОБ!

Про авторку

Ольга Чмола (з дому Ференцевич), яку при житті зазвичай лагідно називали «Оля», народилася у Львові 31 серпня 1928 року, в сім'ї Софрона та Євгенії Ференцевичів. Її велика родина — це брати Юрій і Роман Ференцевичі і сестра Іванна Горчинська, а також зведені сестри Надя Губер, Мирослава Драган і Марія Логаза.

Переживши Другу світову війну, вона прибула до США у 1949 році, а в 1950-му вийшла заміж за Ігоря Чмолу — кохання всього її життя. Їхня родина зросла завдяки народженню двох дітей: сина Богдана у 1951 році та доньки Олени у 1955 році. Подруга Ольга пишалася своїм українським походженням і дуже засмучувалася теперішнім лихоліттям на Батьківщині. Вона щодня молилася, щоб закінчилася війна. Оля присвятила своє життя всьому українському, а найбільше Пласту і сотням дітей, яких вона навчала в Українській католицькій школі св. Миколая від 1962 до 1988 року як вихователька дитячого садка. Її любов до музики виражалася в численних концертах, які вона організувала. Діти співали, а вона акомпонувала їм на піаніно та декламувала українські вірші. Ольга Чмола також багато років викладала в українській суботній школі Баффало та була членкою багатьох українських організацій. Залишила по собі безліч українських вишиванок ручної роботи.

Музика була її життям. Ніщо не робило її такою щасливою, як те, що друзі приходили до неї додому, щоб поспівати. Вона сідала за піаніно і виконувала улюблені українські пісні, а всі підспівували. Вона завжди була повна життя і любила жартувати з родиною та друзями. Йшли роки, вона боролася з недугою. Відвідини близьких і друзів наповнювали її емоціями її довгі дні, і вона була дуже вдячна.

Її чоловік раптово помер у 1997 році. Життя Олі не завжди було легким, але вона була сильною жінкою, яка ніколи не скаржилася, завжди була доброю до всіх.

Ольга Чмола відійшла у Вічність 4 серпня 2023 року. Поховано її на кладовищі св. Матвія (St. Matthews Cemetery) у Вест-Сенеці (West Seneca), штат Нью-Йорк.

У бл. пам. Ольги Чмоли залишилися діти Богдан з дружиною Лізою і Олена з чоловіком Джеймсом Меєм, онуки Ендрю, Ніколас і Наталі Роджерс, невістка Ірен Чмола, а також багато племінників та племінниць.

ПЕЧАТКА 36 ПЛАСТОВОГО КУРЕННЯ ІМЕНІ ЛЮДМИЛИ СТАРИЦЬКОЇ-ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ У ДРОГОБИЧІ, 1920-ті рр.

АНДРІЙ СОВА

У попередніх числах журналу ми розповідали про печатки 18, 27 і 31 юнацьких куренів у Дрогобичі. Сьогоднішня публікація присвячена печатці 36 пластового куреня імені Людмили Старицької-Черняхівської.

Дівочий 36 пластовий курінь імені Людмили Старицької-Черняхівської закладений 1923 р. у Дрогобичі при приватній гімназії товариства «Рідна школа». Збереглася коротка історія куреня від заснування до 24 грудня 1925 року, укладена курінною Степанією Веселою та писаркою Мирославою Тустанівською. Документ завершений курінною печаткою та штампом коша українських пластових куренів у Дрогобичі із зазначенням дати — 26 грудня 1925 р. З огляду на інформативність наведу повний його текст.

«Дня 6.II.1922 р. відбулася перша пластова збірка в гімназії, де о. Венгринович пояснив ідею Пласту. На цих сходинах вибрано команду мужеського полка, полк цей поділено на 2 сотні, а кожду з них на 4 чети. В склад мужеського полка входила дівоча чета. Коли цей Полк Верх[овна] Пласт[ова] Рада затвердила і надала йому патрона Івана Франка та членю XVIII., дівоча чета під проводом своєї четової Олени Коржинської, уч[ениці] VI. кл[яси], входила як V. пл[астова] чета до I. сотні.

Чету поділено на два гуртки. Перший оставав під проводом Олени Собчук, уч[ениці] IV. кл[яси] гімназ[іальної], і Степанії Веселої, уч[ениці] III. кл[я-

си] гімназ[іальної]. На сходинах вправлювано пласто-ве знання, так що деякі поздавали I. пл[астовий] іспит.

По уступленню тов[аришки] Коржинської Олени, яка перенеслася до іншого заведення, вибрано четаркою тов[аришку] Собчук Олену, з двох гуртків устроєно один гурток. В 1923 р. праця в гуртку полягала на робленню прикрас на деревце, з яких зроблено виставу в Укр[аїнській] молочарні на продаж. В падолисті тогож року держали товаришки дижур та вінець на святі за поляглих героїв. В грудні засновано спільно з XVIII. Пл[астовим] Полк[ом] пластову крамницю та устроєно пластову ялинку. Товаришки, які мешкають на селі, ходили по коляді на Пласт, а зі зібраних грошей післали ми 1 доляр на «Молод[е] життя».

Опікуном нашим і XVIII. пл[астового] полк[у] був о. Венгринович, але з браку часу порадив нам вибрати собі опікунку в особі В[исоко]П[оважаної] Пані Собчукової, жену директора Укр[аїнської] гімназії.

Небавом о. Венгринович подякував за опіку-ство XVIII. пл[астовому] полк[у], і полк вибрав собі опікуном Проф[есора] Іваненка Михайла. Тому що дівоча чета не могла після пласт[ових] законів оставати на дальше в злуці з муж[еським] полком, постановили товаришки написати до Верх[овної] Пл[астової] Ради і просити о затвердження їх яко осібний жіночий полк.

< Пластунки з Дрогобича відвідують рідного брата Івана Франка Захара та поетового братанка Гриня. Нагуєвичі, листопад 1924 р.

> Печатка куреня з маркою

Затвердження однак не скоро надійшло, а товаришки тимчасом крім перероблюваного матеріялу пластового на сходинах малювали картини і програми, які продавали на забавах та концерті в честь Т[араса] Шевченка. Дня 20.II.1924 р. прийшла відповідь, якою Окр[ужна] Пл[астова] Рада прилучила гімназійну частину до частини XVIII. Пл[астового] Полк[у] в Семінарі.

Тому що В[исоко]П[оважана] П[ані] Собчукова уступила з опіку-ства, жіноча частина дня 7.II.1924 р. вибрала собі опікунку В[исоко]П[оважану] П[ані] Софію Венгринович. Праця в гуртку почала дальше течи своїм руслом. В[исоко]П[оважана] опікунка письменно і устно переконала Окр[ужну] Пл[астову] Раду, що дівоча частина при гімназії не може належати до XXXI. пл[астового] полк[у], бо управа обох шкільних заведень на це не годиться. Частина дістала домілку в гімназії, де зложила своє майно та займалася прикрашенням її, управляла також городчик перед гімназією.

Дня 8.VIII.1924 р. затвердила Верх[овна] Пл[астова] Ком[анда] самостійну жіночу частину яко XXXVI Пл[астовий] Полк[у] ім[ені] Людмили Старицької-Черняхівської, з зеленою краскою полка. В[исоко]поважана опікунка небавом уступила з браку часу, а Полк вибрав собі опікуном о. Венгриновича Степана.

о. Венгринович приготував товаришок до виступу на пл[астовому] фестині всіх трьох полків. 29 падолиста відбулася пластова прогулька до Нагуєвич, родинного села Івана Франка, де товаришки враз з рідним братом і братанками Івана Франка спільно відфотографувались.

В місяці жовтні відбувся I. пласт[овий] іспит та присяга 13 товаришок перед прапором VIII. Пл[астового] Кур[іня] зі Стрия, тогож місяця Окружна [Пластова Рада] перевірила діяльність куріня. В місяці грудні засновано гурток новичок під проводом Олени Дроздовської і научний гурток світлиців разом з XXXI. пл[астовим] кур[енем], який провадив о. Венгринович. 29.I.1925 р. відбулася реорганізація в куріні, утворено три гуртки та гурток новичок.

Товаришки приготували експонати на пл[астову] виставку до Львова. З куріня послано місячні хроніки до пл[астової] часописи «Ватра», якої видавництвом займався XVIII. Пл[астовий] Кур[інь].

Тов[ариш] кошовий приходив до куріня на перевірку діяльності пластової в куріні. Весною устроїв курінь прогульку на Гірку та до Бубнища на Окр[ужну] Пл[астову] Стрічу.

Перед вакаційними феріями відбувся на гімназ[іальному] подвір'ю величавий фестин, устроєний спільно всіма трема пласт[овими] курінями в Дрогобичі. Дохід около 250 золот[их] розділено на вакаційні оселі для пласт[унів].

Спільно з XXXI. пл[астовим] кур[енем] товаришки, які остали в Дрогобичі, утворили вакаційний гурток. Деякі поїхали до пл[астового] табору в Корчині, який тривав від 15.VII. — 6.VIII.

Вакаційний гурток і тов[аришки] з табору брали участь в другій обласній стрічі Бубнище — Маківка.

В місяці вересні курінь відбув прогульку до Трускавця, а в місяці жовтні відбувся I—II. пл[астовий] іспит. Дня 10.XII. переведено реорганізацію в куріні, утворено II. гуртки та твориться гурток новичок, якими займається тов[аришка] Весела Степанія.

У фондах Центрального державного історичного архіву України у Львові виявлено одну печатку 36 пластового куреня імені Людмили Старицької-Черняхівської. Упродовж 23 листопада 1925 р. — 18 жовтня 1929 р. її зображення фіксується на п'ятнадцяти документах.

Найраніший відбиток печатки датується 23 листопада 1925 р. Він міститься на звіті куреня за час від 15 квітня до 15 вересня 1925 р. З документу дізнаємося про те, що до курінної команди входили: Степанія Весела (курінна), Мирослава Тустанівська (писар), Марія Чижович (суддя), Олімпія Попович (скарбник). Курінь мав три гуртки: «Орлиць», «Серен», «Перепилиць». Курінь налічував 30 членів, з них 2 розвідчиці, 21 учасниця, 7 прихильниць. 28 червня відбулися кошові сходина. 15 липня 2 членкині виїхали до пластового табору, який відбувався у с. Корчин. 4 членкині були делеговані 2 серпня на обласну стрічу.

Інші відбитки печатки 36 пластового куреня імені Людмили Старицької-Черняхівської фіксуються на звітах за 1925—1929 рр.

ОПИС ТА ЗОБРАЖЕННЯ ПЕЧАТКИ КАТАЛОГ

Матеріал: фіолетове, чорне чорнило.

Форма: кругла.

Діаметр: 35 мм.

Зображення: трипелюсткова лілея з Тризубом.

Легенда: XXXVI. ПЛАСТ. ПОЛК ІМ. Л. ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ У ДРОГОБИЧІ.

Датування: 23 листопада 1925 р. — 18 жовтня 1929 р.

«ПРИ ВАТРИ» пл. сен. АНДРІЯ СПЕХА — СПІВАНИК НОМЕР ОДИН ДЛЯ ПЛАСТУНІВ

ОЛЕСЬ ЮРЧЕНКО

Напевно, немає жодного з пластових країв (хіба що новоутворені пластові групи), де б не знали і не користувалися пластовим співаником «При ватрі», упорядником якого є пл. сен. Андрій Спех, V, з Мюнхена.

На 19-х Зборах КУПО 2016 р. в Києві співаник «При ватрі» визнали офіційним співаником Пласту. Ця відома книжка містить масив різноманітних пісень, які дозволяють зробити будь-яку тематичну пластову ватру незабутньою. Про те, як виник цей співаник, про розвиток проекту розповів його упорядник під час нашої нещодавньої розмови.

— Друзе Андрій, сьогодні «При ватрі» — найпопулярніший співаник у Пласті, а як було 25 років тому? Яка передісторія його створення?

— Ідея створення виникла з практичного боку.

Володіти гітарою я навчився на таборах як юнак. Мені імпонував цей музичний інструмент. Кожен з нас знає: з гітарою спів є приємніший і якісніший.

На ватру я завжди йшов з чотирма співаниками. Шукання пісні в чотирьох книжках почало втомлювати, тому почав збирати пісні в нотатках. А одного разу підійшов друг комендант і попросив мої нотатки на наступний табір. Щоби не стало соромно, я списав усі нотатки в один малий і зручний співаник. Назвав його «При ватрі». Це сталося рівно 25 років тому — у 1999-му.

Назва поєднує два моменти: моя улюблена пісня «При ватрі», а друге — це місце, де ці пісні використовувати. Була ціль збирати саме ті пісні, які пластуни люблять співати при ватрі.

— Кількість пісень постійно збільшувалася...

— Так. Був на таборах в Німеччині, їздив декілька разів на ЛШ в Україну (перша половина 1990-х років) чи на ЮМПЗ в Канаду. Всюди я збирав пісні на ватрах. І так «При ватрі» почав рости.

Незважаючи на те, що кількість пісень збільшувалась, співаник мав залишатися практичним і зручним.

— Розкажи, будь ласка, про теперішні особливості співаника.

— Найновіша версія співаника — без пружини. Він став меншим, бо так зручніше використовувати його на таборах і мандрівках. Важливо, щоб він легко вміщався у наплечнику.

До кожної з пісень є акорди для гітари. Це важливо як для музиканта, так і для виховника, який хоче навчити юнаків нових пісень. Правильні акорди дуже допомагають в цьому.

Я розділив пісні на сім різних розділів: авторські пісні, пластові, повстанські, козацькі, лемківські, народні та гімни і молитви. В кожному розділі є окрема нумерація. Це дозволяє додавати нові пісні. Маю на меті, щоб співаник постійно жив, наповнювався.

Зараз «При ватрі» налічує понад 250 пісень з акордами. А ноти можна знайти на веб-сторінці.

— «При ватрі» є і на мережі?

— Веб-сторінка так і називається — «При ватрі». Її адреса: <https://pryvatri.de/>. Там можна знайти відео від різних виконавців, тексти, ноти і факти до кожної пісні. Тут розділів більше, аніж у друкованій версії. Є, наприклад, «Новацькі пісні», «Колядки і щедрівки».

— Чому Ти вирішив змінити співаник до ЮМПЗ -2017 в Німеччині?

— Творити новий співаник — це дуже багато праці, часу і ресурсів. Тому виникла ідея змінити дизайн співанка до відповідного табору.

Такий підхід почав працювати в Німеччині на ЮМПЗ. Дизайн обкладинки змінився, а зміст залишився той самий.

▲ Пл. сен. Андрій Спех, V

— Знаю, що Твій співаник залюбки використовують пластуни у різних краях.

— Зараз співаником користуються в Україні, Німеччині, Австрії, Канаді, США і Австралії, а також його використовували на трьох минулих таборах «Золота Булава» в Канаді, у США на «Писаному Каміні».

— ” —

**СПІВ ЗАЙМАЄ В ПЛАСТІ
ДУЖЕ ВАЖЛИВЕ МІСЦЕ.
НАМАГАЮСЯ В ЦЬОМУ НАПРЯМКУ
ДОПОМАГАТИ, ЩОБ НАШІ ВАТРИ
І ВОГНИКИ БУЛИ БІЛЬШ ЦІКАВИМИ,
НАСИЧЕНИМИ ТА ЕМОЦІЙНИМИ.**

— Дякую і бажаю дальшого розвитку цього проекту!

**ЗАБУТИЙ ГЕРОЙ
АНТІН ХМАРУК —
ОРГАНІЗАТОР ОУН В БЕРЕСТЕЙЩИНІ**

пл. сен. ЮРІЙ ЮЗИЧ, ОЗО

Пізнавальна історія про вихованця Пласту з Берестечка на Волині.

Антін Хмарук, син Арсена й Марії, народився 12 серпня 1912 року у м. Берестечко Горохівського повіту. У тому самому, де відбулась відома битва Б. Хмельницького. Православний. Дитинство провів у рідному містечку, де заправляв московський піп-чорносотенець із «Союзу рускава народа». Але попри це Визвольна революція і війна 1917—1921 років пробудили національну свідомість. У 1925 році із Берестечка до української гімназії в Прагу поїхало вчитись одразу вісім дітей. Був серед них і 13-літній Антін. Він був явним лідером у групі своїх друзів, наприклад, давав рекомендації такого характеру: «не вживай того чи іншого слова, яке було відома нормальним». Григорій Ткаченко згадував ще одну настанову Хмарука: «...“прочитав” мені лекцію, щоб я не займався лівизною» (йдеться про соціалістичні та комуністичні ухили).

У 1927 році у Празі вступив до Пласту, виростав в гуртку «Беркут» 3-го куреня ім. Богдана Хмельницького, мав псевдо «Берест». Пластову Присягу склав у 1929 році на Закарпатті, успішно пройшовши перед цим першу пластову пробу. Після Присяги одразу склав і другу пробу, осягнувши ступінь пластуна розвідувача. Став заступником курінного

свого юнацького куреня. Склав вмілості «Куховарення», «Перша поміч», «Гігієна», «Догляд за хворими», «Табірництво» і «Переплетництво».

Мав повний пластовий однострій, із недешевим і в ті часи скавтським капелюхом включно. У 1930 році представляв свій курінь на загальному з'їзді СУПЕ (Союзу українських пластунів-емігрантів). Навчався в одному класі і разом пластував з майбутнім легендарним провідником українських політ'язнів Михайлом Сорокою.

Влітку 1932 року закінчив гімназію, залишив юнацьке пластування і поїхав на Берестейщину (Українська етнічна територія, передана Білорусі 1940 року) організувати підпілля ОУН. Діяв за завданнями ще одного пластового вихованця — Миколи Скоп'юка з Луцька. Два роки підпілля в особливі тяжких умовах, серед польських, часто зросійщених, сіл. Під сильним тиском, зокрема поліційним, польської окупаційної адміністрації змушений був знову залишити батьківщину та повернутись до Праги.

Польська поліція фіксувала: «Хмарук дня 2 липня 1934 року виїхав з Берестечка до Львова, де замешкав при вулиці Замарстинівській, 41, помешкання 2, у промисловця Брилінського, в якого працював. Дня 3 вересня 1934 року Хмарук виїхав неле-

гально до Чехо-Словаччини як член крайової ексекутиви ОУН і замешкав у Празі при вулиці Сміхув... Зайняв у Празі пост одного з видворених з Чехо-Словаччини членів ОУН, тобто інструктора «Пласту», пройшов там спеціальний вишкільний курс ОУН».

У грудні 1934 року вступив до куреня старших пластунів ім. Івана Богуна. 2 грудня 1934 р. на VI звичайному Загальному З'їзді СУПЕ, разом із своїм колишнім однокласником М. Сорокою, обраний членом-заступником Контрольно-ревізійної комісії Пласту в еміграції.

У 1935 і 1937 роках — секретар української громади в Чехословаччині поруч з Уласом Самчуком та іншими шанованими українцями. У 1936 р. — пресоційний референт громади, одним із завдань якого було видання «Інформаційного Листка». Об'їздить українські громади, розкидані по усій Чехії. Так, наприклад, 12 квітня 1936 року «виступив із рефератом» на святі Т. Шевченка в Ледвицях.

У ТРАВНІ 1937 РОКУ НИМ СИЛЬНО ЗАЦІКАВИЛАСЬ ПОЛЬСЬКА ПОЛІЦІЯ, ЯКА ПІД ГРИФОМ «ТАЄМНО!» ЗБИРАЛА ІНФОРМАЦІЮ ПРО «ХМАРУКА І ТОВАРИШІВ» ПО ВСІЙ ГАЛИЧИНІ І ВОЛИНІ. ПРІЗВИЩЕ ХМАРУКА ВИПЛИВЛО В ТАК ЗВАНОМУ «АРХІВІ СЕНИКА».

Слідче управління в Луцьку Волинської воєводської команди державної поліції надіслало відповідні характеристики на розшукуваних осіб. Поляки так описували Антона: «Низького зросту, коренастий, брונет, брови темні, очі бронзові, лице погоне, овальне, ніс середній, рот широкий, клаповухий».

Умови підпільного та еміграційного життя надламали здоров'я юнака. Помер визначний діяч ОУН 27-літнім 24 лютого 1938 р. у Празі. Причину смерті встановити наразі не вдалось.

Олег Кандиба згадував, що перед смертю Хмарук побував в Італії і був особисто знайомий із Євгеном Онацьким, який в одному із своїх листів сумував за втратою побратима.

На похороні А. Хмарука виступав офіційний представник недавно створеної «Карпатської Січі». Був ним Олександр Блистів-«Блист» (вихованець Пласту в Хусті, через рік загине від рук мадярів). Поховали друзі Хмарука на Ольшанському кладовищі в столиці Чехії, могила збереглась.

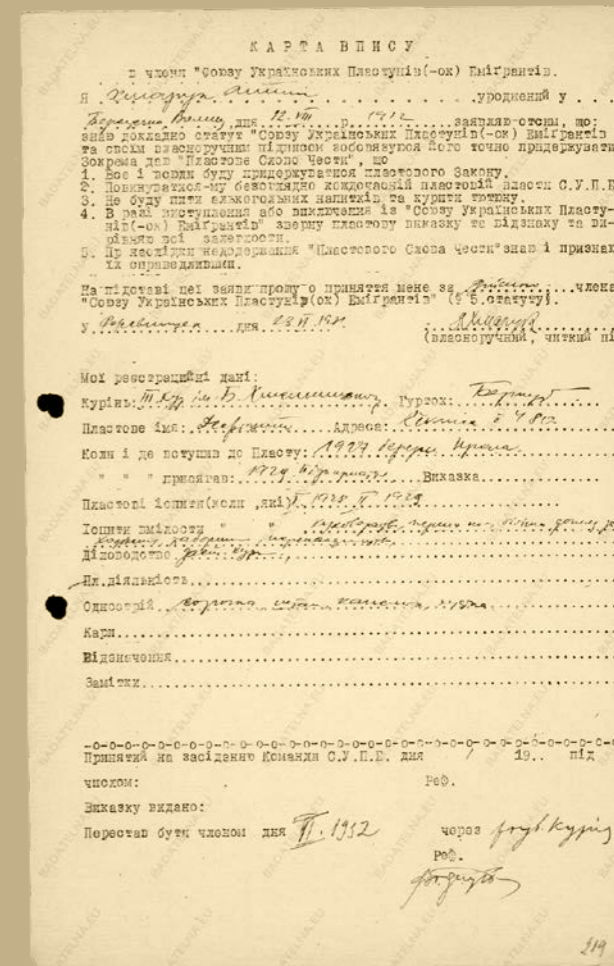
Коли у 2014 р. робив світлину надмогильного хреста, уявлення не мав, що за Антін похований під хрестом. Але був впевнений, що обов'язково дізнаюсь! А він виявився ще й пластуном.

Нехай цих кілька абзаців про Героя, про якого досі не було жодної довідки у наших енциклопедіях та виданнях, стануть моїм невеликим внеском у чин вшанування тих, хто про себе написати сьогодні не зможе.

▲ Перший праворуч стоїть Антін Хмарук. Світлина з фотоархіву автора

▼ Карта впису Антона Хмарука в члені СУПЕ

16.05.1989, м. Надвірна — 27.02.2024 поблизу с. Іванівське Бахмутського р-ну Донецької обл.

ЮРІЙ КОЦЬКО

Юрій народився у Надвірній в родині Василя Коцька та Любові, з дому Скорупської. Від 1997 до 2000 року був новаком рою «Жачки-повстанці» в Надвірній (сестричка ст. пл. Олена Пиндзин).

Згодом перейшов до юнацького гуртка «Кажани» підготовчого куреня ім. Северина Наливайка (виховник ст. пл. Віталій Менделюк, СМ).

Учасник новацьких таборів, а також юнацького табору «Літаючі голови» (2002 р.) в с. Луквиця, де склав Пластову Присягу.

Навчався у загальноосвітній школі №1 м. Надвірна, відтак здобував освіту у Надвірнянському професійно-технічному училищі №11, працював слюсарем-сантехніком в ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття».

Після відкритого російського вторгнення мобілізований до лав Збройних сил України. Використовував військовий позивний «Скаут».

Під час бойових дій отримав поранення, після реабілітації повернувся на фронт.

Загинув внаслідок артилерійського обстрілу 27 лютого 2024 р. в населеному пункті Іванівське Бахмутського району Донецької області.

Залишилися батьки та брат Володимир, що теж служить у силах оборони.

Рішенням Головної Пластової Булави від 2 березня 2024 р. нагороджений Залізним Пластовим Хрестом. Нагороду вручено під час похорону у м. Надвірна.

10.12.1990, м. Самбір — 8.03.2024, біля м. Покровськ Донецької обл.

АНДРІЙ ТКАЧЕНКО

Народився в сім'ї Юрія і Лесі Ткаченків у Самборі 10 грудня 1990 року.

Навчався у Самбірській початковій школі № 2, відтак у Самбірській гімназії, яку закінчив у червні 2008 року. Захоплювався спортом, під час навчання відвідував драматичний гурток і комп'ютерну школу.

До Пласту вступив 22 жовтня 2002 р. Пластуном прихильником став 7 лютого 2003 р. Першу пробу завершив 11 лютого 2005 р., був іменований учасником і запряжений. Ступінь пластуна розвідувача здобув 19 липня 2006 р. — іменований на ОБВТ «Вовча школа», де отримав посвідку число 1 і став першуну табору.

Належав до гуртка «Орлани» 61-го куреня УПЮ ім. д-ра О. Тисовського, в якому виконував діловодства заступника гурткового, гурткового, писаря. В курені був писарем і скарбником (2004—2005), курінним суддею (2005—2006). Виховник і зв'язковий — пл. сен. Ю. Леськів, СМ.

Друг Андрій багато мандрував, табурував, брав участь в різноманітних пластових акціях. Був учасником таборів: ОБВТ «Перший виклик» (ур. Левурда, Старосамбірщина, 8—19 липня 2003 р.), ОБВТ «Скобиний хват» (ур. Левурда, Старосамбірщина, 6—20 липня 2004 р.), мандрівного курінного табору «Стежками історії» (11—17 липня 2005 р.), КЮВТ «Степовий вітер» (околиці Кременної на Луганщині, 9—22 серпня 2005 р.), ОБВТ «Вовча школа» (10—20 липня 2006 р.,

околиці с. Рибник на Дрогобиччині), КЛТ «Чота крилатих» (9—22 серпня 2006 року, околиці с. Луквиця Богородчанського району на Івано-Франківщині), СВТ «Калиновий оберіг» (серпень 2007 р., околиці с. Корчин на Сколівщині).

На летунському таборі «Чота крилатих» друг Андрій пройшов підготовчий курс із парапланеризму та захопився авіацією. Також він був у підстаршині ОБВТ «Перший виклик» (липень 2006 р., околиці с. Рибник на Дрогобиччині), підбратчиком рою «Левенята» на Окружному таборі УПН Львівської округи «Стрілецька дума» (с. Сприня, Самбірщина, 21—30 червня 2006 р.). Після цього табору Андрій розмірковував над виховництвом у новацтві в майбутньому.

Здобув багато юнацьких пластових вміlostей, серед них — з практичного пластування. Був учасником всіх Свят весни станиці Самбір чи Львівської округи від 2003-го до 2008 року, а також імпрез, святкувань, спортивних змагів. Як капітан команди 61-го куреня здобув кубок і грамоту за III місце у IV Крайовій спартакіаді (Івано-Франківськ, 22 жовтня 2006 р.); III місце для гуртка УПЮ «Орлани» в турнірі з міні-футболу ім. Степана Стебельського станиці Самбір.

У 2008 р. став курсантом Національного Харківського університету повітряних сил імені Івана Кожедуба, навчання в якому успішно завершив у 2012 році.

Під час навчання неодноразово відзначений подяками начальника університету. Перші самостійні польоти на літаку L-39 «Альбатрос» здійснив у жовтні 2009 року. Був досвідченим у стрибках із парашутом.

Військову службу проходив в Івано-Франківську, у складі 114 бригади тактичної авіації. З 2014 року виконував завдання на сході України під час АТО і ООС, а також був інструктором летунства.

Після повномасштабного вторгнення російського війська в Україну місцем виконання бойових завдань для нього став схід і південь України. Використовував військовий позивний Ткач. Андрій був нагороджений відзнаками за вірцеву службу та збиття ворожої техніки. Він виконував завдання на винищувачі МіГ-29. Мав десятки бойових вильотів.

Підполковник Андрій Ткаченко загинув 8 березня 2024 року під час виконання чергового бойового завдання у небі біля Покровська Донецької області внаслідок влучання в його літак ворожої ракети.

У смутку залишилися батьки, старший брат Віталій, дружина Леся та її батьки Євгеній та Галина Гудими, шестирічний син Марко і вся велика родина.

Похороння відбулося 12 березня 2024 року в Івано-Франківську, де загиблий проживав з сім'єю.

Посмертно нагороджений державним орденом Богдана Хмельницького III ступеня та Залізним Пластовим Хрестом № 168 (рішення Головної Пластової Булави від 11 березня 2024 року).

ПОЛЕГЛІ
У РОСІЙСЬКО-
УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ

29.05.1992, м. Тернопіль —
6.04.2024, поблизу м. Часів Яр Донецької обл.

СТ. ПЛ. ПРИХ. СЕРГІЙ КОНОВАЛ

Народився в сім'ї тернополян Сергія і Зої Коновалів. Вступив до Пласту в 2020 р. в Тернополі. Член 5 куреня УСП «Орден Хрестоносців» ім. А. Шептицького, здобув внутрішньокурінний ступінь «Лицар». Пройшов крайовий вишкіл дійсного членства № 228. Був інструктором з військової справи на курінному юнацькому таборі 51 куреня ім. Святослава Завойовника. Планував скласти Пластову Присягу, проте не встиг це зробити через участь у бойових діях.

Навчався в загальноосвітній школі № 19, здобув вищу освіту за спеціальністю стоматолога в Тернопільському національному медичному університеті ім. І. Я. Горбачевського.

Активний у громадському житті Тернополя. Захоплювався велосипедним спортом та грою на гітарі. Був оператором і співпродюсером фільмів «Шлях покоління», «Дорога в Карпати», «Трохи нижче неба». Знімав кліп про Тернопіль на пісню місцевого гурту «Кожен з нас».

Учасник Революції гідності. Від березня 2014 року був парамедиком добровольчого медичного батальйону «Госпітальєри» ДУК «Правий сектор», згодом — командиром 6-ї резервної сотні ДУК «Правий сектор». Брав участь у боях за Станицю Луганську, Піски, Мар'їнку. Учасник ГО «Білі берети».

Один із засновників «Дому ветерана» в Тернополі. Працював начальником відділу Тернопільського об-

^ Сергій Коновал з дружиною Ольгою Данченко, відомою волонтеркою. Фронтовими дорогами йшли разом

ласного молодіжного методичного центру. Співорганізатор національно-патріотичних заходів.

2018 року став співорганізатором та учасником благодійного велопробігу «Чумацький шлях» 25 штатами США та 5 провінціями Канади на підтримку України.

Під час повномасштабного російського вторгнення служив командиром 2-ї стрілецької роти 2-го стрілецького батальйону ім. Т. Бобанича-«Хаммера» 67 ОМБр. Використовував військовий позивний «Норд». Учасник боїв за Київщину, Харківщину, Донеччину та Бахмут. Згодом воював на Лиманському напрямку. Мав звання молодшого лейтенанта.

14 березня 2023 р. був нагороджений орденом «За мужність» 3-го ступеня.

Загинув поблизу міста Часів Яр Донецької області внаслідок влучення ворожого снаряду в бліндаж, де знаходився під час виконання бойового завдання з побратимом та земляком Тарасом Петришиним-«Химерою».

Залишив дружину — волонтерку Ольгу Данченко (були одружені від січня 2024 р.).

Похований на Микулинецькому кладовищі в Тернополі 10 квітня 2024 року. Рішенням Головної Пластової Булави від 7 квітня 2024 р. нагороджений Залізним Пластовим Хрестом. Нагороду було вручено родині Сергія під час похорону.

19.06.1984, с. Ямниця Івано-Франківської обл. —
6.03.2024, Донецька обл.

АНДРІЙ БОДНАРЧУК, «ЛЕВ»

Андрій народився в с. Ямниця Тисменицького р-ну у родині Василя та Марії. Вступив до Пласту 14 лютого 1994 р. в с. Ямниця. Спершу був новаком рою «Гірські Леви» (братчик пл. розв. Володимир Деркач), брав активну участь у новацькому житті.

До юнацького куреня ч. 35 ім. о. Юстина Гірняка перейшов у складі свого рою наприкінці 1995 р., юнацький гурток зберіг назву «Гірські Леви» (виховник ст. пл. скоб Андрій Палій, СМ). Згодом, з утворенням нового гуртка «Вовкулаки», став його членом (виховник — на той час ст. пл. скоб Андрій Чемеринський, СМ). Був гуртковим та курінним суддею.

Впродовж 1996—1998 рр. здобував першу пробу на ступінь пластуна учасника, після чого склав Пластову Присягу. Осягнув пластові вмілості «Табірництво», «Перша медична допомога», «Спортивні ігри». У 1995 р. був учасником міжстаничного Свята весни станиць Ямниця та Івано-Франківськ на Вовчинецьких горах; в серпні 1996 р. — учасник курінного табору «Школа молодих вовків» (с. Крилос Галицького р-ну); в серпні 1998 р. — учасник окружного вишкільного табору «Скобині крила» (с. Луквиця Богородчанського р-ну); в травні 2000 р. — учасник окружного Свята весни на Вовчинецьких горах.

Поза цим був активним у мандрівках та релігійно-му житті громади: брав участь у прощі на Святу Гору в

^ Спільна новацько-юнацька мандрівка. Ямниця, ріка Бистриця, жовтень 1995 р. Андрій Боднарчук — перший ліворуч у першому ряді

Гошеві, щорічно брав участь в організації нічної стійки біля Плащини в ямницькій церкві св. Миколая.

У квітні 2001 р. був учасником Крайового вишколу юнацьких виховників ч. 49 (с. Саджава Богородчанського р-ну).

Навчався у загальноосвітній школі села Ямниця, по закінченні школи відбув на строкову службу.

З початком російської агресії ще в 2014 р. став вояком в зоні АТО / ООС. Був солдатом-механіком ремонтного відділення у ремонтній роті автомобільної техніки 10-ї окремої гірсько-штурмової бригади «Едельвейс».

Після відкритого російського вторгнення у 2022 р. мобілізований до лав Збройних сил України. Був солдатом-механіком ремонтного відділення у ремонтній роті автомобільної техніки однієї з військових частин. Наказом Головнокомандувача Збройних Сил України від 16.10.2023 р. № 2422 відзначений почесним нагрудним знаком «Золотий хрест».

Загинув 6 березня 2024 р. від отриманих поранень внаслідок влучання ворожої ракети у Донецькій області. Похований з військовими почесностями 9 березня 2024 р. на цвинтарі села Тязів.

Залишились мати, сестра, дружина та діти. Відзначений Залізним Пластовим Хрестом рішенням Головної Пластової Булави від 11 березня 2024 р.

11.09.1981, м. Івано-Франківськ —
13.03.2022, Яворівський військовий полігон

ВОЛОДИМИР ТРЕТЯК

Володимир Третяк, син Романа та Зеновії, був пластуном самостійного гуртка «Грізлі» в станиці Івано-Франківськ від 1994 року (виховник ст. пл. Роман Онуфрій, ОЗО). Гуртковий скарбник. Сходив відвідував у приміському селі Угорники та в Івано-Франківську, де склав Пластову Присягу. Учасник пластових заходів, мандрівок та станичного табору «Черемош», що відбувався влітку 1994 р. у Верховинському районі.

Активно пластував орієнтовно до 1996 року.

У 1987 році пішов у перший клас Угорницької загальноосвітньої школи, де навчався до 9-го класу. У 1996 році розпочав навчання у природничо-математичному ліцеї в м. Івано-Франківськ (нині ліцей ім. І. Пулюя). У 1998 році вступив на перший курс природничого факультету Прикарпатського університету ім. В. Стефаника за спеціальністю «Біологія». У 2003 році вступив в аспірантуру цього ж навчального закладу за спеціальністю «Екологія», захистив кандидатську дисертацію «Вплив абіотичних та біотичних факторів на поліморфізм популяцій *Eristalis tenax* L. (Diptera, Syrphidae) північно-східного макросхилу українських Карпат».

Під час навчання в університеті став співзасновником студентського ентомологічного товариства «Тенакс-17». У 2008 році належав до співзасновників науково-популярного журналу «Станіславівський натураліст», де молоді науковці-біологи друкували статті про свої дослідження та відкриття. Зокрема, тут було опубліковане повідомлення про унікальну знахідку-від-

▲ Володимир Третяк захоплювався природою та подорожами

криття Володимира Третяка на терені Галичини — зуб найбільшої викопної акули мегалодона. Його наукові статті були опубліковані у багатьох фахових виданнях України та світу. Як науковець був постійним учасником всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій, конгресів, семінарів і симпозіумів. Упродовж 15 років, до 2018 року включно, працював асистентом кафедри біології та екології ПНУ ім. В. Стефаника.

Захоплювався природою та подорожами. Від 2018 року почав працювати менеджером туристичного клубу «Похід в гори», часто був провідником туристичних груп. Одним із улюблених занять було підкорення гірських вершин. Серед них — вершини Японії, Чилі, Бразилії, Аргентини, Непалу, Франції, Туреччини та, звичайно, України.

27 лютого 2022 року одержав повістку та був скерований на військові навчання до Міжнародного центру миротворчості та безпеки (відомого як Яворівський військовий полігон). Загинув 13 березня 2022 року внаслідок ворожого ракетного обстрілу Міжнародного центру миротворчості та безпеки.

Похований на цвинтарі села Угорники.

Залишилась дружина Ольга та донька Тетяна.

8 лютого 2024 р. на фасаді ліцею ім. І. Пулюя відкрили анотаційні дошки одразу трьома загиблими Героям у московсько-українській війні — серед них є дошка Володимиру Третяку. Рішенням ГПБ від 16 березня 2024 р.б. відзначений Залізним Пластовим Хрестом.

ГЕРОЙ УКРАЇНИ ВІКТОР ГУРНЯК

пластове псевдо «ГАРТ», «ГАРТІК», позивний «ОЛІГАРХ»

8 червня 1987 — 19 жовтня 2014

Це саме той хлопець із перев'язаною головою з відомого Тартак-кліпу.

Віктор належав до куреня УСП ч. 15 «Орден Залізної Остроги», був засновником фотоагенції LUFA, позаштатним фотокором Reuters, Insider, УНІАН. Боець 24 батальйону ТрО «Айдар». Загинув на Луганщині

Пластун, журналіст, фотограф, актор, оператор, волонтер, доброволець батальйону «Айдар», батько, чоловік, друг, авантюрист, мандрівник, герой України... і добра людина.

Віктор мав багато ролей, ідей та друзів. Загинув у бою за Україну.

ст. пл. скоб Петро Задорожний

Рисунок Юрія Журавля

Перші спроби організувати пластову діяльність у США сягають корінням організації «Січ» і беруть початок з далекого 1915 року. Відомо про розвиток Пласту у краї і в міжвоєнний період. По завершенні Другої світової війни, з переселенням членів організації з Європи на інші континенти, 1948 року відновлено пластову виховну працю у США. Разом з Канадою цей край став провідником діяльності Пласту в діаспорі.

Тепер Пласт у США — це 2866 членів у всіх п'яти уладах; це 27 активних осередків; відомі далеко за межами Краю таборів оселі «Вовча тропа», «Писаний камінь», «Новий Сокіл»; міжрайові вишколи «Лісова школа», «Школа булавних»; збереження пластової історії в музеях і архівах, а також значний внесок у пластову самовиховну методу та багато іншого, з чого користають пластуни і пластунки інших крайових організацій.

На фото: делегати і делегатки Крайового пластового з'їзду США, жовтень 2023 р. Світлина Марти Джек

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ЩОКВАРТАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ ТА ІНФОРМАЦІЇ